

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

7^E JAARGANG

WOENSDAG 4 OCTOBER 1922

No. 353

INHOUD

	Blz.
DE HERVATTING DER BRUSSELSCHÉ ZEERECHTCONFÉRENTIE door <i>Mr. G. van Slooten Azn.</i>	852
Enkele opmerkingen naar aanleiding van de praeadvies van Prof. Dr. Kohlbrugge en Mr. Ries over de vraag: welken invloed zal de economische ontwikkeling der laatste jaren uitoefenen op het bevolkingscijfer, in het bijzonder van Nederland? door <i>Prof. Mr. H. W. Methorst.</i>	852
De geldelijke uitkomsten van het Staatsspoorweg (S.S.)-bedrijf in Indië door <i>G. P. J. Caspersz.</i>	855
De disconto-wijziging der Nederlandsche Bank. — Een terugblik door <i>Mr. J. van Galen</i> met Naschrift door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i> ..	856
De Economische beteekenis van het bevrozen van Visch volgens het procédé Ottesen I door <i>J. M. Bottemanne.</i>	857
Londensche Correspondentie.....	859
AANTEKENING:	
Bruinkoolproductie en verbruik van Duitschland	860
BOEKAANKONDIGING:	
Emile James: L'adoption d'une Monnaie de Compte Internationale, bespr. door <i>Mr. J. Westerman Holstijn</i>	861
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	863—870
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

Assistent-Redacteur voor het weekblad: *D. J. Wansink.*

Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telefoon Nr. 3000. Postchèque- en girorekening
Rotterdam No. 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 25,— per jaar. Losse nummers 50 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

3 OCTOBER 1922.

In den toestand van de geldmarkt kwam ook deze week weinig verandering. De geldvraag bleef onverminderd aanhouden, zoodat particulier disconto, vooral de laatste dagen der week in verband met de maandswisseling, nog eerder iets hooger noteerde. Hierhaaldelijk moest 3½ pCt. toegestaan worden en heden werd tot 3¾ pCt. afgedaan. Ook de prolongatierente was hooger; enkele malen werd 4 pCt. genoteerd, maar in den regel was voor 3½ pCt. geld beschikbaar.

De weekstaat van de Nederlandsche Bank geeft ditmaal enkele vrij belangrijke wijzigingen te zien. De post binnenlandsche wissels steeg met f 36 millioen. Deze stijging komt ten deele voor rekening van den Staat; het bedrag der rechtstreeks bij de Bank geplaatste schatkistpromessen liep in de afgelopen

week van f 39 millioen tot f 64,4 millioen op. Tegelijkertijd namen ook de beleeningen, blijkbaar in verband met de maandswisseling, met f 29,5 millioen toe. Het renteloos voorschot aan het Rijk daalde daarentegen met f 5 millioen.

De post papier op het buitenland verminderde met f 2,9 millioen. Ook ditmaal schijnt dus weder een gedeelte van de buitenlandsche wisselportefeuille der Bank in saldi te zijn omgezet. Hiertegenover stond blijkbaar slechts een zeer geringe afgifte van dollars; de post diverse rekeningen onder het actief nam althans met ruim f 2,5 millioen toe.

De biljettencirculatie steeg met f 40,6 millioen; de rekening-courant saldi met f 17,6 millioen. Het beschikbaar metaalsaldo daalde met f 12,1 millioen.

Op de wisselmarkt trok de sterke daling van Londen de aandacht. In verband met de moeilijkheden met Kemalidan en de vrees voor daaruit voortkomenden oorlog, was het aanbod de geheele week overwegend en de reeds in de vorige week aangevangen daling maakte snellen voortgang, zoodat Zaterdag voor 11,25 werd afgedaan. Daarna kwam eenige ontspanning die met de gunstige berichten van gisteren de stemming verder deed omslaan, zoodat weder 11,36 genoteerd werd.

Ook marken waren weder flauw. Weliswaar was het verloop, na de zeer flauwe opening op Maandag, niet ongunstig en verschillende dagen eerder prijs houdend, maar later nam de flauwe stemming hand over hand toe en gisteren werd weder voor 14 afgedaan.

LONDEN, 30 SEPTEMBER 1922:

Ondanks de kwartaalswisseling en het feit, dat er betrekkelijk weinig Treasury Bills vervielen, heeft de geldmarkt zich in de afgelopen week gekenmerkt door groote gemakkelijheid. Voor het dekken van voorbijgaande tekorten werden op Maandag, Dinsdag en Vrijdag kleine bedragen bij de Centrale Instelling opgenomen. Daggeld steeg niet boven 2 pCt., terwijl voor saldo's niet meer dan 1 pCt. betaald behoefde te worden. Zevendaags-geld werd tegen 1½ pCt. vernieuwd, doch nieuw 7-d. geld voor October was niet onder 1½ pCt. verkrijgbaar, welke noteering zelfs tot 3 pCt. opliep. De discontomarkt bleef ongevoelig voor hetgeen op de geldmarkt plaats vond; de verwachting, dat geld de volgende week ruim zal zijn, beheerschte de stemming. Prima 3-mnds. Bankwissels waren vast op 2¼—¾ pCt. en Januari-papier noteerde 2¼—½ pCt.

DE HERVATTING DER BRUSSELSCH ZEERECHTCONFERENTIE.

In 1914, toen de oorlog uitbrak, was alles gereed voor een laatste onderhandeling te Brussel over het onderwerp van de beperking der reedersaansprakelijkheid. Jarenlang hadden de voorstanders van de drie voornaamste wettelijke regelingen: de Engelsche, de Fransche en de Duitsche, elkander van de voortreffelijkheid hunner onderscheidene nationale wetten op dit punt trachten te overtuigen, totdat eindelijk een compromis was opgesteld, waarin ieder iets van het zijne kon terugvinden. Het scheen alsof de strijd van nu af aan nog alleen zou loopen over bijkomstige onderwerpen en dat de hoofdzaak rijp was voor een beslissing.

Evenwel, de oorlog kwam tusschenbeide en het werk der unificatie van het zeerecht bleef, zooals zooveel andere nuttige arbeid, liggen tot betere tijden.

De Belgische regeering, van oordeel zijnde, dat die tijden thans zijn aangebroken, heeft de Staten, die op de vorige Conferentie vertegenwoordigd waren, uitgenoodigd de onderhandelingen op 17 October a.s. te hervatten en daarbij te behandelen de beperking der reedersaansprakelijkheid en de voorrechten en hypotheeken op schepen, een en ander op de basis van hetgeen in 1914 was bereikt.

In het bezit van deze uitnoodiging heeft de Nederlandsche regeering gemeend opnieuw aan eenige deskundigen advies te moeten vragen omtrent hetgeen haar thans te doen staat. Zeer terecht. Het advies van de commissie, die in 1914 haar rapport uitbracht, lag nog altijd gereed, doch het was niet onwaarschijnlijk, dat in de 8 jaren, welke sedert de opstelling van dat stuk waren verlopen, zich nieuwe feiten hadden voorgedaan, welke redenen zouden kunnen geven om zich niet meer naar dat advies te gedragen. En al hadden zich ook zulke feiten niet voorgedaan, toch was een nieuwe beschouwing, thans op grooten afstand, van de toenmalige voorstellen niet overbodig. In 1914 zat men nog midden in de unificatie-beweging, thans heeft men het voordeel van deze uit de verte te kunnen bekijken en men moet hiervan partij trekken.

Nu is het zeker, dat, vanuit de verte en niet in de historische lijn beschouwd, het verzoeningsvoorstel, zooals het in 1914 ter tafel zou worden gebracht en ook nu weer wordt aangeboden, er niet bijzonder fraai uitziet. Het is opportunistisch in elkaar gezet, mist daardoor beginselvastheid en is reeds hierom moeilijk te hanteeren. Dit wil echter niet zeggen, dat het absoluut verwerpelijk is. Het belang van unificatie van een zoo belangrijk verkeersrecht als het zeerecht is zoo groot, dat men tevreden kan zijn met een regeling van een tweede qualiteit, wanneer zij maar gelijkheid brengt. En, na de lange jaren gedurende welke men de verschillende systemen, zoowel van het forfait als van het abandon en van de reële executie heeft moeten bekijken, hebben de specialiteiten op zeerechtgebied, die het compromis in elkaar zetten, heel goed geweten, dat iets eenvoudigers en duidelijker misschien wel gewenscht, doch op het oogblik niet te verkrijgen was.

Men kan zich voorstellen, dat in 1914 de verschillende deelnemers aan de conferentie den jarenlang strijd tamelijk beu waren geworden en, moe van 't vechten, gaarne naar een compromis wilden om eenig resultaat te kunnen bereiken. Thans hebben de strijders van toenmaals een periode, zool niet van rust, dan toch van afleiding achter zich en wellicht zijn er onder hen, die niet afkeerig zijn van de hervatting der principieele discussies. Er is dus iets voor te zeggen dat men hier te lande niet al te huiverig zij om met iets nieuws aan te komen, indien dit althans niet van dien aard is, dat men daaruit de conclusie zou moeten trekken, dat dezerzijds geen prijs meer op het bereiken van een accoord wordt gesteld.

Het belangrijkste dat wij omtrent de reedersaansprakelijkheid mede te deelen hebben is wel dit, dat

ten onzent sedert de laatste conferentie een wetsontwerp is ingediend, dat niet is gebaseerd op het compromis, doch op het Engelsche systeem. Wanneer wij het bij deze mededeeling laten, dan zal men op dit voor ons gewichtig, doch internationaal onbelangrijk feit verder niet letten. De kansen voor het compromis zijn dan door ons niet bedorven, maar aan den anderen kant krijgen wij, bij aanneming hiervan, ons ontwerp weer om te werken. Men zou dus geneigd zijn om verder te gaan en aan de Conferentie voor te stellen het Engelsche stelsel ook internationaal te maken.

Waarschijnlijk zullen de Engelschen daarvoor wel gevoelen, doch men moet niet vergeten, dat, na een min of meer dramatische scène in een der vorige bijeenkomsten, Engeland juist een deel van zijn systeem plechtig op het internationaal altaar heeft geofferd en nu misschien zal aarzelen om aanstonds terug te treden, wanneer van een der kleine Staten een nieuw geluid wordt gehoord.

Voor zoover het compromis Duitsche elementen bevat, is het voor een beoordeeling of deze al dan niet ter vereenvoudiging eruit gelaten kunnen worden, te vroeg en tevens te laat. In 1919 zou men zich omtrent de Duitsche stukken in het compromis niet veel bekommerd hebben, in 1922 ziet men wel in, dat men met de Duitschers, die met rassche schreden hun positie ter zee hervinnen, rekening moet houden, doch 't is nog onzeker in welke mate, en men is ook met zijn figuur, over en weer, nog wat verlegen.

Wat de Staten, die het stelsel van het zeefortuin aanhangen, Frankrijk aan 't hoofd, betreft, kan men met groote waarschijnlijkheid rekenen op een volkomen afwijzende houding.

Een belangrijk punt is bovendien, dat het verzoeningsvoorstel reeds basis van wetgeving is geworden in België, Griekenland en Roemenië.

Er zal dus van deze zijde met omzichtigheid en beleid te werk moeten worden gegaan, wil men de mogelijkheid van internationaal vergelijk niet in gevaar brengen.

Geheel overbodig is het evenwel zich te schromen voor critiek op het avant-projet betreffende de hypotheeken en privileges. Hieromtrent is men altijd gemakkelijker geweest dan wanneer het de reedersaansprakelijkheid betrof. Onlangs is in de pers de opmerking gemaakt, dat een bepaald privilege groote schade zou kunnen toebrengen aan het scheepscrediet. Zulk een opmerking, indien gegrond bevonden, zal men zeker kunnen overbrengen en er is alle kans, dat zij met dankbaarheid zal worden aanvaard, te meer omdat het hier slechts betreft het terugnemen van een stap, dien men eigenlijk nooit goed gemotiveerd heeft.

G. VAN SLOOTEN AZN.

ENKELE OPMERKINGEN NAAR AANLEIDING VAN DE PRAEADVIEZEN VAN PROF. DR. KOHLBRUGGE EN MR. RIES OVER DE VRAAG: WELKEN INVLOED ZAL DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING DER LAATSTE JAREN UITOEFENEN OP HET BEVOL- KINGSCIJFER, IN HET BIJZONDER VAN NEDERLAND?

Het was een gelukkige gedachte van het bestuur der Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek om bovengenoemde vraag voor de vergadering van 7 October a.s. aan de orde te stellen en we mogen beide praeadviseurs dankbaar zijn voor de belangrijke beschouwingen, welke in hun studies zijn neergelegd. Er zijn evenwel twee punten waaromtrent ik iets in het midden zou willen brengen, uitsluitend om te trachten zooveel mogelijk misverstand uit den weg te ruimen in een probleem zóo delicaat en belangrijk als dat van het bevolkingsvraagstuk.

In het praeadvies van Mr. Ries lees ik op blz. 28/29 het volgende:

„Het resultaat van een en ander is, dat de bevolking in de laatste 50 jaar zéér aanzienlijk is vermeerderd en dat wel in een steeds versneld tempo. In de periode van 1909—1920 is het aantal Nederlanders met ongeveer een mil-

lioen toegenomen. Blijft het relatief toenemingscijfer groeien zooals het tot nog toe onafgebroken heeft gedaan, dan zal de termijn binnen welke onze bevolking met een miljoen zielen aanwast, nog korter worden. Doch zelfs bij een niet groeien, doch constant blijven van het relatief toenemingscijfer van thans, komen wij tot merkwaardige getallen. De bevolking van ons land zal dan in 49,16 jaar verdubbelen, over een eeuw zullen er 27,5 miljoen Nederlanders zijn, over twee eeuwen 110 miljoen!"

„Dat ik niet vrees dat het zoo'n vaart zal loopen is den lezer reeds eerder gebleken. Doch uit deze cijfers blijkt ongetwijfeld één ding met groote zekerheid: van een dreigende ontvolking van ons land kan binnen afzienbaren tijd geen sprake zijn en zelfs de kans op stagnatie der bevolkingstoename is nog gedurende een lange reeks van jaren niet aanwezig. Immers men moet niet vergeten, dat op dit gebied veranderingen altijd zeer geleidelijk en langzaam plaats grijpen, zoodat alleen reeds uit het tempo van de bovengenoemde toeneming tot een nog betrekkelijk lang voortbestaan van een geregeld accres mag worden geconcludeerd. Nu de economische ontwikkeling door den oorlog in zeer hevige mate is verstoord, zou deze sterke tendentie tot toeneming, die uiteraard als aanpassingsverschijnsel slechts voor langzame wijziging vatbaar is, echter wel tot zekere bezorgdheid aanleiding kunnen geven."

„Deze bezorgdheid neemt nog toe, indien men zich de structuur van de toeneming van het Nederlandsche volk gedurende de laatste halve eeuw voor oogen stelt."

In een noot wordt daarbij vermeld, dat deze gegevens ontleend zijn aan een artikel van Prof. Dr. C. A. Verrijn Stuart in de „Econ.-Stat. Berichten" van 1 Juni 1921.

Het gedeelte nu van het belangrijke artikel van Prof. Verrijn Stuart, waarin de aangehaalde gegevens voorkomen, luidt letterlijk aldus:

„Trouwens een toeneming met 1,42 pCt. der aanvangsbevolking per jaar is, van al het voorafgaande nog afgezien, niet slechts ongewenscht, doch op den duur volkomen onhoudbaar. Zij zoude beteekenen eene verdubbeling van de bevolking in 49,16 jaar tijds, indien zij regelmatig voortduurde, eene onderstelling, welke wij, lettend op het stijgend beloop van de boven medegedeelde toenemingspercentages, ons zeker een oogenblik mogen veroorloven.*) Er is wel niemand die meenen kan dat ons land over een eeuw aan 27,5 miljoen zielen, over twee eeuwen 110 miljoen woongelegenheden en een menschwaardig bestaan zou kunnen bieden. Doch indien dit zoo is, en emigratie van ettelijke miljoenen alreeds uit ons land natuurlijk niet mogelijk zoude zijn, dan zijn er slechts twee wegen, waarlangs een daling van het toenemingscijfer, welke aanzienlijk moet wezen, wil zij doel treffen, te verwezelijken is: vermeerderde sterfte of verminderde nataliteit. Den eersten weg zal niemand begeerlijk willen noemen, zoodat daling van het geboortecijfer de oplossing zal moeten brengen van het benauwend probleem, hetwelk in de medegedeelde cijfers besloten ligt."

Nu zij het mij vergund daartegenover deze vraag te stellen:

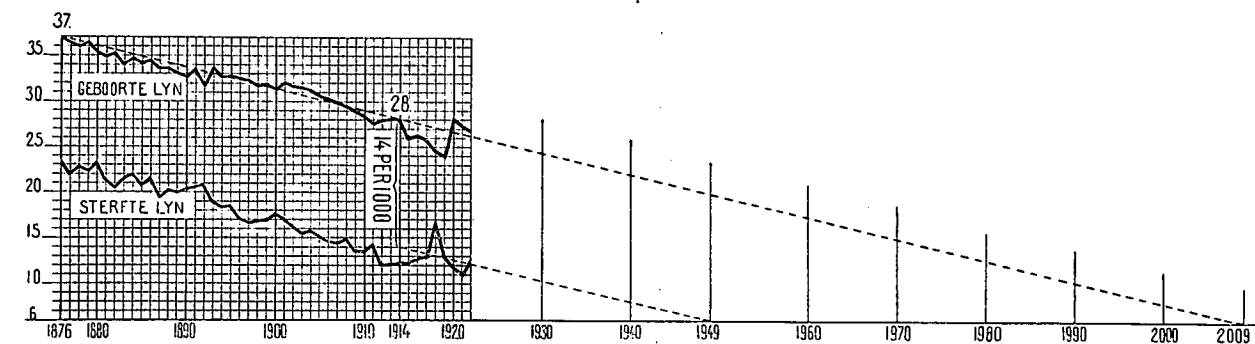
Mogen we, met de feiten voor oogen, „een oogenblik" ons veroorloven aan te nemen, dat de aanwas der bevolking één, zelfs twee eeuwen lang zal toe-

hierin verandering zal komen in dien zin, dat de immigratie blijvend grooter wordt dan de emigratie — ik laat den oorlogstijd buiten beschouwing — is vrijwel uitgesloten. Het geboorte-overschot is het verschil tusschen het aantal geboren en het aantal overledenen. De toeneming van dit overschot in Nederland sedert 1870/80, is niet het gevolg van een toeneming van het relatief geboorte-cijfer, integendeel dit daalde regelmatig sedert 1876, doch is uitsluitend het gevolg van een *nog sneller* afnemen van het relatief sterfte-cijfer. Dit laatste nu kan niet steeds door blijven dalen, omdat al wat geboren is ook eenmaal moet sterven. Nu zijn de allesoverheerschende vragen deze: zal het geboortecijfer relatief blijven dalen en zoo ja, in welk tempo en tot hoever zal het sterfte-cijfer kunnen dalen?

Aangenomen mag m.i. wel worden dat men het er vrij wel over eens is, dat de oorzaak van de geboortedaling gelegen is in de Westersche cultuur. Ons systeem van onderwijs en opvoeding is, voor een groot deel, gericht op het streven naar materiele welvaart; er is wijziging gekomen in en vermindering van het godsdienstig leven; de moderne opvoeding kweekt het verantwoordelijkheidsgevoel bij het individu aan; er wordt meer dan vroeger gelet op de belangen van elk individu afzonderlijk; de middelen van vervoer bevorderen verplaatsing van gezinnen en individuen; de vrouw neemt meer deel aan het openbare leven en den beroepsarbeid; deze en zooveel andere uitingen der westersche cultuur hebben de mentaliteit geleid in de richting van het begeeren van weinig kinderen. Hoe verder dit cultuurproces voortgaat — en we zijn eerst aan het begin — hoe meer kans er bestaat dat het relatief geboorte-cijfer blijft dalen en zelfs nog sneller gaat dalen dan nu reeds het geval is. Die daling is niet het gevolg van — gelijk men vroeger wel meende — gebrek aan welvaart, integendeel zij is begonnen bij de meest welvarenden en bij de meest intellectueelen. Dit is een vaststaand feit en alle middelen in de laatste jaren aangewend om groote gezinnen materieel te steunen door premien of hooger loon voor gehuwden met kinderen, hebben tot dusver het proces niet kunnen vertragen.

We zien dan ook het geboortecijfer bij ons te lande van 1876 tot 1900 vrij regelmatig en na 1900 in sneller tempo dalen.

Nu is het m.i. niet gewaagd te onderstellen dat de rechte lijn, welke de beide punten, aangevende de relatieve geboorte in 1876 en in 1914, verbindt, in de toekomst eerder naar beneden, gelijk van 1900 tot 1914 het geval was, dan naar boven zal ombuigen. Maar laten we voor het oogenblik aannemen dat de geboortelijn blijft dalen volgens een rechte lijn, welke ligt in het verlengde van de lijn die de jaren 1876 en 1914 verbindt, gelijk op onderstaande grafiek is aangegeven.

nemen met een jaarlijksch accres van 1,42 pCt.?

Het antwoord op deze vraag zal m.i. ontkennend moeten luiden en wel om deze reden.

Ons bevolkings-acres ontstaat, aangezien bij ons te lande de emigratie grooter is dan de immigratie, door het overschot van geboorte boven sterfte. De kans dat

Om nu een geboorte-surplus van 14 per 1000 te behouden, zal de sterftelijn evenwijdig met de geboortelijn moeten loopen en wel zóó, dat geboorte en sterfte steeds 14 per 1000 verschillen. In 1949 zou de geboorte dan gedaald zijn tot 20 per 1000 der bevolking (in sommige Departementen van Frankrijk is de geboorte nu reeds gedaald tot 10 à 12 per 1000) en de sterfte tot 6 per 1000. Lieten we nu beide lijnen nog verder dalen

*) Cursiveering is van mij. M.

met dezelfde tusschenruimte (geboorte-overschot van 14 per 1000), dan zouden we reeds spoedig tot de ongerijmdheid komen dat het algemeene sterftcijfer tot nul zou kunnen dalen. Daar een sterfte van 6 per 1000 een verhoudingscijfer is, dat we wel nimmer zullen bereiken, zoo mag men veilig aannemen dat uiterlijk in 1949 het geboorte-overschot en daarmee ook het bevolkingsaccres *steeds minder zal worden dan 14 per 1000*. Dat een geboorte-surplus van 14 per 1000 één en zelfs twee eeuwen zou kunnen voortduren, is dus niet mogelijk, indien we aannemen dat de geboortelijn daalt met een door ons aangenomen snelheid, *die zeker niet te groot genomen is*.

De belangrijke vragen: wanneer zullen die twee lijnen elkaar zóó dicht naderen, dat we, rekening houdend met een emigratie-surplus, zullen kunnen spreken van een stationaire bevolking en hoe groot zal die stationaire bevolking dan zijn, zijn moeilijk te beantwoorden.

Dat de geboortelijn zal dalen tot 6 en dáár de sterftelijn zal ontmoeten, is niet zeer waarschijnlijk, maar al zou dit het geval zijn, dan nog zou de bevolking van Nederland op dat tijdstip, in het jaar 2009, niet meer dan 15½ miljoen zielen tellen.

Nu is het echter waarschijnlijker dat de geboortelijn sneller daalt dan we hebben aangenomen, omdat de oorzaken welke tot die daling hebben geleid, hoe langer hoe meer zullen doorwerken tot in alle klassen der maatschappij: een cijfer van 10 of 12 geborenen per 1000 inwoners moet in een niet te verre toekomst geenszins als onmogelijk worden beschouwd, aangezien dit cijfer nu reeds in sommige Departementen van Frankrijk is bereikt.

En het sterftcijfer, al mocht het ooit dalen tot 6 per 1000, zal daarna weer moeten stijgen; immers met alle hygiënische maatregelen bereiken we ten slotte niet anders dan uitstel van den dood. Wat we nu zien gebeuren is niets anders dan verschuiving van eene bezetting van lagere leeftijdsklassen naar die van hogere leeftijdsklassen. Naarmate de hogere leeftijdsklassen meer bezet worden, naar die mate zal ook het algemeene sterftcijfer in de toekomst weer moeten stijgen. Het kruisen van beide lijnen zou in dat geval vroeger plaats hebben dan over 87 jaar en mocht dit zoo zijn, dan zal onze bevolking een maximum van 15½ miljoen nimmer bereiken.

Het benauwende probleem, dat in de door den heer Verrijn Stuart medegedeelde cijfers (het als geoorloofd aannemen van een toeneming van 1,42 pCt. der aanvangsbevolking per jaar gedurende twee eeuwen, met als gevolg 27½ miljoen zielen over één eeuw en 110 miljoen zielen over twee eeuwen) besloten ligt,

wordt, als men de feiten overeenkomstig het bovenstaande beschouwt, tot kleinere en m.i. juistere proporties teruggebracht.

Toch blijft een mogelijke toeneming der bevolking tot: stel 12 à 15 miljoen zielen als maximum, zeker van genoeg belang om de vraag te wettigen of een dergelijke densiteit niet te groot is voor ons land.

Ik zou geneigd zijn mij aan te sluiten bij de meening van Prof. Kohlbrugge, die in zijn praeadvies zegt: „een land is overbevolkt als de inwoners niet voldoende produceeren. Daarbij is het natuurlijk onverschillig of het eene land voedingsmiddelen, het andere industrieproducten levert.”

En wanneer men mij nu vraagt of het dan toch niet in elk geval veiliger zou zijn maar vast propaganda te maken voor het N.-Malthusianisme, daar dit toch het eenige directe middel is om een te snelle bevolkingstoename tegen te gaan, dan zou ik willen antwoorden: neen, de bezwaren daaraan verbonden acht ik te groot; laten we beginnen met af te wachten hoe snel het proces der geboortevermindering om zich heen grijpt. Het zou hier wel eens kunnen gaan als zoo vaak, dat de eenmaal opgeroepen geesten niet meer te bezweren zijn.

In vorenstaande grafiek zijn voor het jaar 1922 de sterfte- en geboortecijfers weergegeven, zooals die waren in het tijdperk van Jan. t.m. Aug. van dit jaar. In verband met onze beschouwingen over de geleidelijk voortgaande daling van de geboortelijn, is het van belang de maandelijksche beweging der geboortelijn na te gaan gedurende de laatste jaren. In het jaar 1917 was het geboortecijfer gedaald tot 26 per 1000 der bevolking. Hoe de loop van de geboortelijn nu geweest is van 1 Jan. 1917. af leert de volgende grafiek.

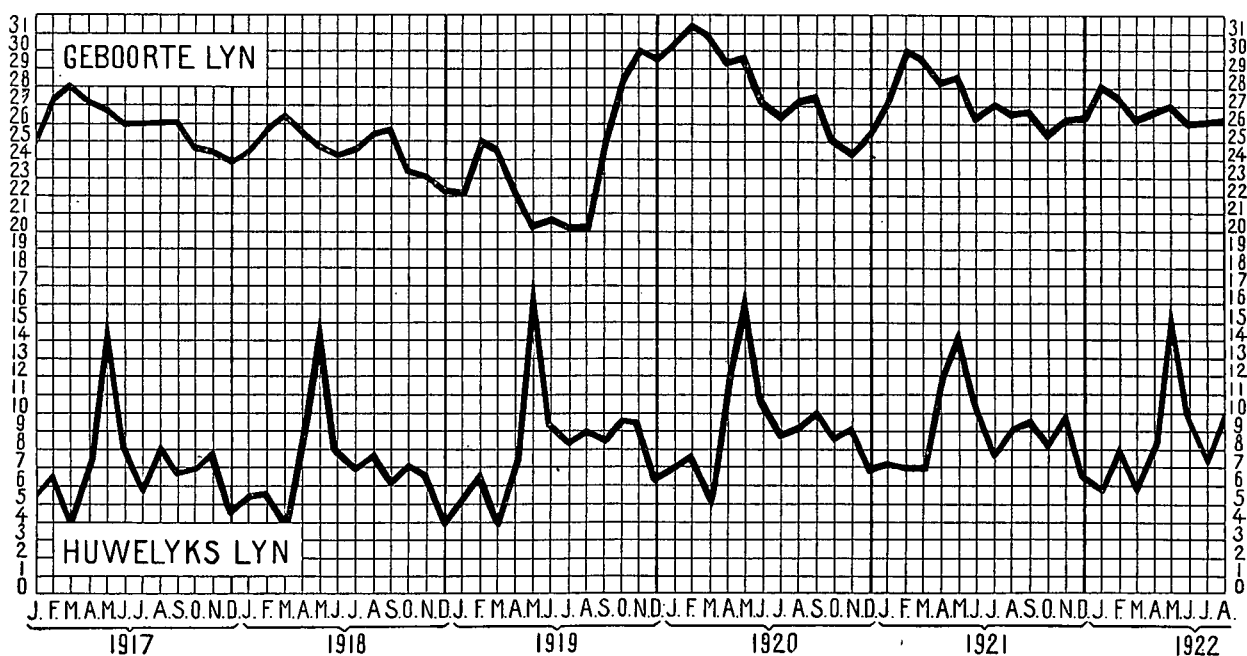
Bij deze grafiek zijn de volgende bijzonderheden op te merken:

1o. Het aantal huwelijken, dat in de maand Mei altijd beduidend hooger is dan in andere maanden van het jaar, doet steeds het geboortecijfer ongeveer 10 maanden later stijgen.

2o. De geboortetoeneming in 1919 had ongeveer 10 maanden na het sluiten van den wapenstilstand (Nov. 1918) plaats.

3o. Na eenige schommelingen is het maandelijksche geboorte-cijfer weer ongeveer gekomen tot de hoogte die het in 1917 had. *Die lijn is dus blijkbaar weer op weg haar ouden loop te vervolgen.*

Het tweede punt waaromtrent ik iets in het midden zou willen brengen, betreft een uitspraak in het belangrijke praeadvies van Prof. Kohlbrugge. Hij zegt op blz. 41 het volgende:

„Het dunkt mij (materieel beschouwd) verstandiger in „plaats van het neo-malthusianisme te propageeren, onmiddellijk den strijd op te geven tegen de zuigelingensterfte. „Een toestand als die in Limburg en Noord-Brabant met „grootte nataliteit en grootte zuigelingensterfte, is gezonder „dan die in Holland en Friesland met zeer geringe nataliteit en sterfte. De zuigelingensterfte kan men, hoe groot „men haar door onthouding ook late worden, onmiddellijk „doen ophouden, over het neo-malthusianisme heeft men „geen macht meer, zoodra het tot zede geworden is.”

Hier komt weer even om den hoek kijken de vroeger van sommige zijde wel eens verkondigde stelling dat de zuigelingensterfte zoo nuttig was, als zijnde een „wieding der natuur”, waardoor men een sterk ras overhoudt. Ik had gedacht dat die stelling voor goed begraven was na de felle bestrijding, die zij van menige deskundige zijde heeft ondervonden. Maar hier leeft zij weer op, als bestrijding van de zuigelingenbescherming.

Er zij daarom hier in het kort nog eens aan herinnerd dat zuigelingenbescherming allermint ten doel heeft om zieke en zwakke stumperdjes in het leven te houden. Was dit wèl het geval, dan zou men daarmede, evenals met andere ziekenverpleging, kunnen ophouden en met evenveel recht of onrecht alle zieken, jong en oud, die bijv. geen kostwinners zijn of worden (de keus wordt moeilijk) eenvoudig kunnen laten doodgaan, ten einde daardoor de sterkere individuen over te houden en meteen de bevolkingstoename wat tegen te gaan.

Ik laat de moeilijkheid eener oplossing van dit probleem gaarne voor rekening van eventuele voorstanders van dit stelsel, dat m.i. toch weinig kans heeft om in onze moderne samenleving te worden toegepast.

Maar nu de zuigelingenbescherming. Houdt daar tijdelijk mee op, zegt Prof. Kohlbrugge.

Zuigelingenbescherming heeft ten doel om door voorlichting aan moeders en aanstaande moeders te bevorderen dat *gezond geboren kinderen zoo veel mogelijk gezond blijven*; er tegen te waken dat gezond geboren kinderen door onverstand der ouders of verzorgers, ziekelijk worden en daardoor vatbaarder voor allerlei kwalen als: rachitis, bloedarmoede, tuberculose etc. die aan de ouders, zoowel *materieel* als *moreel* veel zorg geven en die het kind later bemoeilijken in het uitoefenen van een beroep. Zuigelingenbescherming is niet anders dan *voorkoming* van ziekten, en dit is in de praktijk gebleken „materieel beschouwd” in alle opzichten voordeliger te zijn dan ziekenverzorging daarna. Zij staat volkomen op één lijn met opvoeding in open lucht van kinderen, met hygiënische verzorging van kinderen in den schooltijd, met sport voor de jeugd en voor volwassenen, met een hygiënische levenswijze der ouderen. Zij is in één woord verbetering van het ras en volgens alle deskundigen moet men daarmede zoo vroeg mogelijk beginnen, wil men kans hebben op succes. De door sommigen toegejuichte zuigelingensterfte daarentegen, ontstaat in hoofdzaak door onoordeelkundige voeding (koemelk in plaats van moedermelk, voeden met bier (Limburg!) etc.), verkeerde behandeling (dotjes met brandewijn om de kinderen zoet te houden, vervuiling waardoor veel kans op besmetting ontstaat) en dergelijke praktijken meer, die bij de kinderen welke het leven er bij houden, een verderfelijke nawerking achterlaten. Zouden de voorstanders van grootere zuigelingensterfte eene natuurlijk-hygiënische verzorging der pasgeborenen willen tegen gaan en oogluikend een verwaarloozing willen bevorderen? Ik kan het niet gelooven. In elk geval spruiten de maatregelen tot bescherming van het gezond geboren kind tegen onkunde en sleur van de zijde der verzorgers, voort uit eene langzaam gerijpte *overtuiging* in onze samenleving, die niet willekeurig stop gezet en weer in gang gebracht kan worden.

H. W. METHORST.

27 September 1922.

DE GELDELIJKE UITKOMSTEN VAN HET STAATSSPOORWEG (S.S.)-BEDRIJF IN INDIE.

De beschouwingen van den heer Reitsma in de Nos. 344/347 over bovenstaand onderwerp naar aanleiding mijner daarover in de Nos. 298, 322 en 323 verschenen artikelen nopen mij tot een kort wederwoord.

Op principieele punten van verschil ga ik hierbij niet in; ik zal mij slechts bepalen tot eenige opmerkingen van geheel zakelijken aard.

Ik had betoogd, dat de bedrijfsverschotten voor 1921 en 1922, die door de Indische Regeering op respectievelijk 25 millioen en 36 millioen gulden waren geraamd, veel te hoog waren geschat, en dat op geen hogere overschotten mag worden gerekend dan van respectievelijk 8 millioen en 10 millioen gulden. De heer Reitsma meent aan mijn schatting voor 1921 niet meer waarde toe te mogen kennen dan aan die der Regeering, en haar voor het loopende jaar zelfs geheel ter zijde te moeten leggen, omdat hij bij narekening daarin een fout van 9 millioen had ontdekt. Dat de heer Reitsma die vondst doen kon ligt hieraan, dat, hoewel ik overeenkomstig mijn bedoeling de vermoedelijke uitgaven over 1922 berekend had in de veronderstelling, dat zij 20 pCt. hooger zouden zijn dan die over 1921, ik abusievelijk schreef, dat daarbij uitgegaan was van een accres van 10 pCt., en dat de heer Reitsma bij zijn berekeningen dit percentage heeft aangenomen.

Al zegt de heer Reitsma het niet met ronde woorden, uit zijn heele betoog straalt duidelijk door, dat hij aanmerkelijk gunstiger uitkomsten verwacht dan ik in uitzicht stelde.

Uit hetgeen inmiddels bekend is geworden omtrent de uitkomsten over 1921 en de vermoedelijke uitkomsten over 1922, blijkt echter, dat ik ze destijds wel degelijk vrij juist gepeild heb.

De uitkomsten over 1921 zijn te vinden in het onlangs verschenen „Voorloopige Verslag der Staatsspoor- en Tramwegen in N.-I.” over dat jaar, hetwelk in beknopten vorm een overzicht geeft van de voornaamste gebeurtenissen betreffende het bedrijf en van de geldelijke uitkomsten, zij het dan ook slechts in voorloopige cijfers, die echter uiteraard nauwkeurig genoeg zijn om daarnaar het bedrijf te beoordeelen.

Het is voor de eerste maal, dat een dergelijk verslag wordt uitgebracht en zoo spoedig de uitkomsten van een exploitatiejaar bekend raken. Zonder dat zou men de uitkomsten over 1921 eerst in de tweede helft van 1923 vernomen hebben, daar het definitieve uitvoerige verslag over 1921 dan pas het licht zal zien. Aan de algemeen gevoelde en ook door mij geuite grief, dat de bedrijfsuitkomsten veel te laat gepubliceerd worden, wanneer zij bijna alle actualiteit verloren hebben, is door de uitgifte van het Voorloopig Verslag op prijszwaardige wijze tegemoet gekomen.

Blijkens het overzicht voorkomende op blz. 5 heeft het bedrijfsoverschot, vernieuwingen en herstel van buitengewone schade medegerekend, rond 10 millioen gulden bedragen, zoodat mijn raming van 8 millioen gulden er niet ver naast is geweest.

Op de vermoedelijke uitkomsten van 1922 geven de door den Volksraad behandelde Begrootingsstukken voor 1922 eenigen kijk.

Op blz. 15 der daartoe behorende „Nota betreffende den toestand van 's Lands financiën” (Ond. 1 — stuk F) wordt n.l. afgaande op de uitkomsten in de tweede helft van 1921 en de eerste maanden van 1922 de verwachting uitgesproken, dat het bedrijfsoverschot rond 21 millioen zal „tegenvallen”. Daaruit volgt, dat het thans door de Regeering geschat wordt op 15 millioen gulden, een bedrag, dat mijn raming van 10 millioen gulden reeds vrij dicht nabij komt, en ik vermoed, dat na ommekomst van het jaar wel blijken zal, dat het werkelijk verkregen bedrijfsoverschot nog minder van het door mij geraamde zal afwijken, omdat ik het niet heel waarschijnlijk acht, dat niettegenstaande den sterken teruggang, dien het vervoer in 1922 tegenover dat in 1921 vertoont, eerst-

genoemd jaar nog een bedrijfsoverschot zal opleveren van 15 miljoen gulden, terwijl in 1921 er maar een van 10 miljoen gulden is verkregen. De particuliere spoor- en tramwegen verwachten dan ook, voor zoverre mij bekend, allen een teruggang van het bedrijfsoverschot. Al sluit dit nog niet in zich, dat hetzelfde zich bij S.S. zal voordoen, zoo ligt hierin toch wel een sterke aanwijzing, dat de verwachting der Indische Regeering van een aanmerkelijken vooruitgang van het bedrijf weinig kans heeft van verwezenlijking.

De heer Reitsma stelt de vraag, waarom ik als bestuurder van den Sumatratstaatsspoorweg, welke functie ik van 1907/1912 vervuld heb, geen tariefverhoging voor die lijn heb voorgesteld, hoewel zij evenmin rendeerde en b.v. in 1911 slechts een bruto-overschot van 2,38 pCt. van het aanlegkapitaal opracht.

Van iemand, die zoo thuis is in de geschiedenis der Indische spoor- en tramwegen, had ik deze opmerking allermintst verwacht, omdat toen ter tijde de tarieven op den Sumatratstaatsspoorweg veel hooger waren dan waar ook, behalve in Deli, en zoo hoog zelfs, dat zij een ernstige belemmering vormden voor de verkeersontwikkeling. Het reizigersvervoer bleef dientengevolge op een vrijwel constant laag peil; voor het goederenvervoer gold met uitzondering van het vervoer ten behoeve der Ombilinmijnen ongeveer hetzelfde. Op initiatief van het Departement van Gouvernementsbedrijven heb ik daarom in 1910 voorstellen uitgewerkt tot een vèrgaande verlaging der reizigerstarieven. Deze tarieven zijn geleidelijk ingevoerd en een succes gebleken; het reizigersverkeer heeft zich sedert sterk ontwikkeld.

De goederentarieven zijn verlaagd door toevoeging van een lagere klasse, waarin de producten voor de inlandsche markt, voor welke de bestaande vrachten te hoog waren, opgenomen werden.

Deze maatregelen hebben in belangrijke mate medegewerkt tot de verhoging der opbrengst.

Daarnaar te streven behoort de taak te zijn van den bestuurder. De eene maal zal hij daartoe den weg moeten inslaan van tariefverlaging, een andere maal daarentegen dien van tariefverhoging. Welken hij te kiezen heeft wordt geheel door de omstandigheden bepaald, en ik denk er dan ook niet aan om, zooals de heer Reitsma het uitdrukt, „het plumpe middel van tariefverhoging” als een algemeen panacé ter verkrijging van betere geldelijke uitkomsten aan te bevelen, doch wel handhaaf ik mijn meening, dat in het tijdvak van hoogconjunctuur en de daarmee gepaard gaande gelddepreciatie, hetwelk achter ons ligt, S.S. met zijn tariefverhogingen lang niet ver genoeg is gegaan, en dat daaraan de treurige geldelijke uitkomsten zijn te wijten. De gang van zaken bij de particuliere verkeersondernemingen is daar om zulks te bewijzen.

Dat thans verdere vrachtverhoging uit den boeze moet worden geacht, nu het vervoer zoo sterk is achteruitgegaan en er zelfs nog geen aanwijzingen bestaan, dat het laagtepunt bereikt is, ben ik volmaakt met den heer Reitsma eens, maar daarmee wordt het vroeger verzuimde niet goed gepraat, zoo min als door te wijzen op winsten in voorgaande jaren behaald.

G. P. J. CASPERSZ.

DE DISCONTOWIJZIGING DER NEDERLANDSCHE BANK. — EEN TERUGBLIK.

Mr. J. van Galen te Gouda schrijft ons:

Den 18en Juli 1922 sluit een periode van ruim 7 jaren af, waarin de Nederlandsche Bank haar wisseldisconto heeft gehandhaafd op 4½ pCt., niettegenstaande den grooten drang op haar uitgeoefend om het disconto in 1920 te verhogen. De Nederlandsche Bank is niet tot verhoging overgegaan en heeft, zich aansluitende bij de meeste buitenlandsche circulatiebanken, thans haar tarieven verlaagd.

Wij staan mog te dicht bij de afgesloten periode om een geheel volledig oordeel te kunnen vellen; maar de groote lijnen kunnen wij aanwijzen en daaraan de

disconto-politiek der Nederlandsche Bank toetsen.

De lijn van ons economisch leven heeft in de jaren 1915—1922 twee groote schommelingen getoond: de ongekende bloei van de jaren 1919—1920 en de ongekende crisis van de jaren 1921—1922. En gedurende de geheele periode bleef het disconto der Nederlandsche Bank hetzelfde.

Is het de juiste politiek geweest?

„Een circulatiebank, zegt Schwarz in „Diskontopolitik”, moet op de geheele ontwikkeling van het „economisch leven, de tendens dezer ontwikkeling, op de houding der banken, van het publiek, van handel, en industrie, van de Beurs, maar ook op de internationale handels- en geldbewegingen acht slaan, zij „moet zoo noodig leidend, regelend in het vrije spel „der economische krachten ingrijpen, event. remmend „op handels-, bank-, Beurs- en zakenwereld inwerken, „in 't kort, zij moet bij haar maatregelen ver vooruitziende, een boven de dagelijksche vraag- en aanbod „uitgaand doel nastreven.”

Een onveranderd disconto der centrale credietinstelling wijst op een rustige, stabiele, zekere ontwikkeling van het economisch leven. Met een variatie op het: „Gelukkige volken, die geen geschiedenis hebben”, kan men zeggen: „Gelukkige volken, wier circulatiebanken hun disconto niet behoeven te veranderen.”

Ziet men naar het disconto der Nederlandsche Bank, dan zou men ons volk gedurende de laatste 7 jaren onder die gelukkige volken moeten rangschikken. De werkelijkheid toont ons de ironie dezer bewerking.

De golven van ons economisch leven gingen hoog, maar de Nederlandsche Bank bespeurde blijkbaar geen rimpeltje, dat haar kon bewegen iets te doen, ja toch, éénmaal, toen zij nl. eenige maatregelen nam tegen de credietvraag der gemeenten.

Is dit het „leidend, regelend optreden in het vrije spel der economische krachten?”

In het disconto, of liever in de beweging van het disconto, moet zich de beweging van het economisch leven afspiegelen; daarom was in het jaar 1920 een disconto-verhoging gewenscht geweest en is disconto-verlaging thans op haar plaats. Hiermede wordt volstrekt niet bedoeld, dat een disconto-verhoging in 1920 de schijn-welvaart zou hebben tegengehouden, evenmin als thans de crisis verholpen kan worden door de disconto-verlaging. Maar dat de disconto-verhoging resultaten gehad zou hebben is zeker, ook al hadden in dien tijd de meeste banken de hulp der Nederlandsche Bank niet noodig om te voldoen aan de credietbehoefte. Alleen de psychologische factor zou in dien tijd al gunstig gewerkt hebben. Had de centrale credietinstelling hare tarieven verhoogd, de banken zouden ongetwijfeld minder vrijgevig zijn geweest bij hun credietverleening: de disconto-verhoging zou een waarschuwing geweest zijn: Pas op!

De directie van een onzer groote banken gaf onlangs in een interview te kennen, dat zij bij de credietverleening steeds rekening hield met een eventueel noodig herdisconto van de promessen der aspirant-credietnemers en daartoe van tevoren de Nederlandsche Bank raadpleegde. Zooals hier dus (het gewone z.g. fiat op credietpapier werd niet bedoeld) de Nederlandsche Bank indirect invloed uit kon oefenen op de credietverleening, zoo had zij ook met haar disconto indirect invloed uit kunnen oefenen.

Deze indirecte, psychologische invloed is niet te onderschatten. Prof. Cassel wijst er in het Vierdejaresbericht van de Skandinaviska Kreditaktienbolaget van Januari 1922 op, hoe de prijsdaling in Europa in het najaar van 1920, welke het einde der „boom”-periode inluidde, zuiver het gevolg was van psychologische factoren; aan de verhoudingen in Europa veranderende op zichzelf niets in dien tijd, maar in Amerika begon de teruggang in zaken, waardoor in Europa uit angst de stemming omsloeg.

Zeker, de disconto-politiek mist veel van haar wer-

king, vergeleken bij vóór den oorlog; met name heeft disconto-verhooging sinds het verlaten van den gouden standaard door de meeste landen zijn goud-aantrekende werking verloren en ook lijkt mij het antwoord, dat Prof. Cassel gaf aan den industrieel, toen deze zich over de disconto-verhooging der Zweedsche Bank beklagde, wat demonstratief. „Wat doet ge liever, zei Prof. Cassel, 1 pCt. rente meer betalen voor uw bedrijfscrediet, of tweemaal per jaar uw arbeiders 10 pCt. loonsverhooging geven?“, daarmede aangevende de inflationistische tendens, die opgesloten ligt in een disconto-politiek, welke het disconto enkele percenten houdt beneden de kapitaalrente.

„Door het verlaten van den gouden standaard „(waardoor de hierboven genoemde goud-aantrekken „de en goud-afstootende werking van de disconto-ver „anderingen wordt uitgeschakeld, Schr.) is de verhoog „ging of verlaging van het bankdisconto zuiver een „psychologisch probleem geworden“, zegt The Economist (Banking Number, 20 Mei 1922, p. 966). „Het „Bank-disconto beweegt zich, in zooverre outsiders „kunnen ontdekken, geheel in verband met de inzich „ten, welke worden gekoesterd in de vergaderzaal van „de Bank of England, betreffende de wenschelijkheid „van duur of goedkoop geld“...

Zou het psychologisch niet juist geweest zijn, indien de Nederlandsche Bank in 1920 althans *iets* gedaan had, wat de overdreven expansie-zucht van handel, industrie en bankwezen had tegengewerkt?

Het zij nogmaals gezegd: disconto-verhooging had de „boom“ niet tegengehouden, maar wel tegengewerkt. Maar mocht de Nederlandsche Bank een zoo belangrijke factor eenvoudig uitschakelen?

Men kan thans reeds wijzen op een anderen verkeerden invloed, welke de handhaving van een discontovoet, enkele percenten beneden de kapitaalrente, gehad heeft. Evenals de gemeenten door het lage tarief der Nederlandsche Bank geprikkeld werden hun vlottende schuld op te laten loopen, omdat consolidatie hun op belangrijk hogere rentelasten kwam te staan (ongeveer 2 pCt.!), zoo zijn ook vele banken en industrieën er niet toe overgegaan hun bedrijfscredieten, welke gebruikt waren als „Kapitalanlage“ in het bedrijf, en dus feitelijk gedekt moesten worden op de kapitaalmarkt, te consolideeren in vaste leeningen of aandeeluitgiften. De banken maakten geen haast met de consolidaties, omdat het aanhouden der credieten voor hen een groote rentewinst beteekende en de credietnemers waren bij consolidatie in leeningen duurder uit.

Verscheidene banken zouden buiten vele verliezen gebleven zijn, indien zij in dien tijd, dat de gelegenheid daartoe kams gaf, hun groote credieten geconsolideerd hadden, en het risico van zich hadden afgewenteld. De verliezen zouden natuurlijk toch geleden zijn, maar door het publiek, waardoor de banken thans sterker zouden hebben gestaan. Hiendoor zou de crisis zeer zeker minder scherp zijn geworden, want het bankwezen, de ruggegraat van het economisch leven, zou grooter weerstand hebben gehad.

Wij bespreken hier eenige punten, waarbij de invloed van het disconto der Nederlandsche Bank een rol speelde. Het waren debet-posten op de rekening der gevolgde disconto-politiek. Als credit-post stelt men hier vaak tegenover, dat een disconto-verhooging „toch niets gegeven zou hebben“ en de „gezonde“ industrie met zwaardere lasten zou hebben getroffen. Wat het eerste betreft, wij hebben hierboven reeds gewezen op de ook thans, na het verlaten van den gouden standaard, nog groote beteekenis van het disconto. Wat het laatste betreft, de „gezonde“ industrie zou minder geleden hebben door een disconto-verhooging dan door de inflationistische tendens van het lage disconto, waardoor vele industrieën konden ontstaan, die de reële kapitaalrente niet konden rendreeren en daarom niet levensvatbaar waren op den duur, maar in dien tijd de „gezonde“ industrieën dwongen tot hogere loonen enz., in het algemeen de pro-

ductie-kosten dezer industrieën opvoerden. Laten wij tot verdere wederlegging dezer bewering volstaan met te verwijzen naar het bekende memorandum van Prof. Cassel voor de Brusselsche Conferentie (pag. 22, 23).

Mr. J. VAN GALEN.

* * *

[Alhoewel wij gemeend hebben aan dit artikel plaatsruimte niet te moeten onthouden, moet er toch op gewezen worden, dat wie een historische beschouwing wil geven, welke bovendien heeft te strekken tot motiveering van een goed- of afkeurend oordeel over een in het verleden gevolgde gedragslijn, het zich niet zoo gemakkelijk kan maken als de schrijver van bovenstaand artikel. De omstandigheden, waaronder de bedoelde politiek werd gevoerd, dienen in het licht van hun eigen tijd te worden gezien en de voor- en nadeelen eischen uitvoeriger behandeling dan hierboven gegeven wordt. Een juiste weging der voor- en nadeelen is bovendien slechts mogelijk voor wie de beschikking heeft over meer precieze gegevens omtrent de toenmalige samenstelling van de portefeuille der circulatiebank en omtrent de juiste verhouding tusschen haar en de groote particuliere banken in die periode, dan tot dusver ter beschikking stonden. De schrijver beschikt hier blijkbaar over niet meer materiaal dan indertijd bij de door hem aangehaalde discussie ter beschikking stond. B.]

DE ECONOMISCHE BETEKENIS VAN HET BEVRIEZEN VAN VISCH VOLGENS HET PROCÉDE OTTESSEN.

I.

In de Algemeene Vergadering van de Nederlandsche Vereeniging voor Koeltechniek te Amsterdam op 12 November 1921 werd door mij meer incidenteel op het belang van de toepassing van het patent Ottessen voor het bevriezen van visch, dat in het bezit van den Staat is, voor de groote Stoomvaartlijnen gewezen en uit de daarop gevolgde discussie bleek, dat de belangstelling voor dat procédé groeiende is. De aandrang, die na deze discussie is gekomen, om haar in de Vereeniging meer uitvoerig te bespreken, heeft het bestuur dezer Vereeniging dan ook aanleiding gegeven dit punt afzonderlijk op de agenda voor de algemeene vergadering van 30 Juni jl. te plaatsen en mij te verzoeken het op die vergadering in te leiden, wat mij aangenaam is geweest te kunnen doen.

Deze zaak is echter niet alleen uit koeltechnisch, maar ook uit economisch oogpunt belangrijk, en het komt mij daarom van belang voor in dit tijdschrift een uiteenzetting van bedoeld procédé te geven en van de beteekenis, die zijn toepassing naar mijne meening voor ons land heeft.

Inderdaad kan men naar mijne meening de beteekenis van deze methode in verschillend opzicht niet licht te hoog schatten en dat dit niet een zuiver persoonlijk inzicht is, blijkt wel daaruit, dat het de aandacht van velen in het buitenland heeft getrokken. Zoo wordt in een niet lang geleden verschenen Amerikaansch rapport medegedeeld, dat „there is evidence on all sides of a widespread interest in brine freezing“. Verder heeft het aanleiding gegeven tot een zorgvuldig en diepgaand wetenschappelijk onderzoek in niet minder dan vijf verschillende landen, nl. Duitschland, Engeland, Frankrijk, de Vereenigde Staten van Noord-Amerika en last but not least Nederland zelf, waar Prof. D. A. de Jong uit Leiden en zijn medewerkers Droogleever Fortuyn, v. Driest en Middendorp zich veel moeite voor de bestudeering ervan gegeven hebben.

Op deze onderzoekingen zelf zal hierachter nader worden teruggekomen, maar ik meen in de eerste plaats te moeten uiteenzetten, waarom het vraagstuk, hoe versche visch op zoodanige wijze te conserveeren, dat zij in kwaliteit en in smaak niet of althans eerst

na geruimen tijd achteruitgaat, een probleem vormt economisch van hooge orde en dus van veel meer beteekenis, dan velen tot dusver misschien geneigd zijn geweest aan te nemen.

Tot nu toe wordt in Europa, behalve in sommige gedeelten van Rusland, versche visch zoo goed als alleen in ijs geconserveerd, zoowel voor het goed houden na de vangst, als voor de verzending naar de markten en de consumenten.

In lucht bevroren visch heeft — en m.i. terecht — een slechten naam gekregen en dien zal zij dan ook wel niet verliezen.

Het is intusschen genoegzaam bekend, dat ijsconserveering ook een zeer gebrekkige methode is: zij laat niet toe de visch langer dan gemiddeld ongeveer twee weken na de vangst goed te houden. Wel is de lage temperatuur, die de visch door het ijs verkrijgt, n.l. enkele graden boven 0° C., ongunstig voor ontwikkeling van de bacteriën, die het bederf veroorzaken, maar meer dan die vertragen kan zij niet, terwijl anderzijds het smeltend ijswater en de vochtige toestand waarin de visch er door gehouden wordt, weer gunstig zijn voor de verspreiding en den groei dezer bacteriën. En wat de deugdelijkheid, en wat den smaak betreft, gaat de visch dan ook geleidelijk achteruit, totdat zij aan het einde van enkele weken oneetbaar gaat worden. Lossing, verkoop, verpakking, vervoer, enz., alles moet dan ook zoo snel mogelijk geschieden, opdat zij, vóór het bederf te ver is ingetreden, den consument bereikt heeft. Dat het ontwikkelen van al die snelheid kostbaar is, ligt voor de hand: men denke slechts aan de vele dure arbeidskrachten die er voor noodig zijn en de hooge spoorwegtarieven voor snel vervoer.

Intusschen is het toch, ondanks de gebrekkigheid en de kostbaarheid van de methode, zoowel direct als indirect, aan haar te danken, dat in de laatste 50 jaar de verschisscherij zich hier in Europa tot een reusachtig bedrijf heeft kunnen ontwikkelen.

De waarde van de schepen, die dezen tak van nijverheid uitoefenen, de haveninrichtingen, die er speciaal voor zijn gebouwd, de pakhuizen, werkplaatsen, machinefabrieken, werven, ijsfabrieken, enz., die hij behoeft, is moeilijk nauwkeurig te schatten, maar nadert wellicht een bedrag van $\frac{3}{4}$ tot 1 milliard gulden. De geheele productie alleen van de Noord- en West-Europeesche landen, dus met uitzondering van Portugal, Spanje en de overige Middellandschezeelanden, had in 1913 reeds een gewicht van bijna 3 milliard KG., met een waarde van ongeveer 400 miljoen gulden bereikt.

Hieruit kan men zich eenigszins een denkbeeld vormen van de beteekenis van dit bedrijf, dat verkregen is, dank zij een gebrekkige conserveermethode; van hoeveel waarde dus een uitnemend procédé, dat in staat is de visch veel langer en beter te conserveren, dan tot dusver in ijs mogelijk was, voor de visscherij en den vischhandel moet wezen, kan hieruit worden afgeleid. Wordt een dergelijk procédé op groote schaal toegepast, dan zal de behoefte aan snelle distributie verminderen, de handel uitbreiden, de afzet toenemen, het bedrijf winstgevender worden.

Een en ander zal echter niet alleen direct, maar ook indirect het gevolg wezen van de betere conserveering, omdat daardoor het groote voordeel wordt verkregen, dat de fluctuaties in den aanvoer en dientengevolge van de prijzen grootendeels geneutraliseerd kunnen worden.

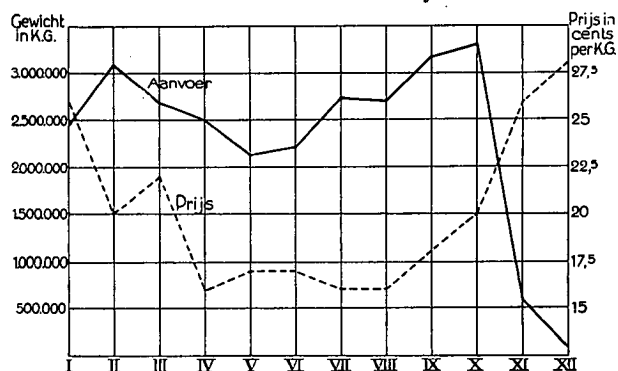
De moeilijkheid n.l., die de handel in versche visch ondervindt, spruit niet alleen voort uit de bederfelijkheid van de waar — er zijn meer bederfelijke waren, die echter die moeilijkheid niet zoo sterk ondervinden, zooals bijv. melk en eieren, — doch ook uit de groote fluctuaties in den aanvoer, zooals bij andere waren niet voorkomen.

Deze is bij de visch het gevolg van bijzondere oorzaken, als het trekken van de visch tengevolge van ver-

schillen in temperatuur en zoutgehalte, zoomede van voortplantingsdrang en voedingsbehoefte, verder stormweer, enz., altegaar oorzaken, waarop de mensch geen invloed kan uitoefenen. Daardoor loopen de vangsten niet alleen van seizoen tot seizoen, maar van week tot week, van dag tot dag dikwijls aanzienlijk uiteen, en als gevolg daarvan in de eerste plaats de marktprijzen. De economische wetten gelden natuurlijk ook hier: geregelde vraag kan zich uit den aard der zaak slechts ontwikkelen, dáár waar geregeld aanbod is, dus slechts voor ongeveer die hoeveelheid, die steeds wordt aangevoerd, m.a.w. den minimumaanvoer. Stijgt de aanvoer plotseling daarboven, dan is daarvoor ook niet ineens evenredig meer vraag en de marktprijs moet dan noodwendig dalen, tot een zoodanig laag niveau waarop de handel hoopt, dat althans zooveel gelegenheidsvraag zal ontstaan, dat de visch geplaatst wordt. In verband met den korten tijd, gedurende welken de visch consumabel blijft, slaagt de handel daarin echter volstrekt niet altijd en het gevolg daarvan is, dat soms groote hoeveelheden bederven en verloren gaan en dat andere partijen à tout prix, dus met groot verlies moeten worden verkocht. De groote risico, die de handel dus heeft, maakt dit bedrijf dikwijls zeer speculatief en noopt hem dikwijls, waar dat mogelijk is, zich door hogere winsten, dan anders noodig zouden zijn geweest, tegen verlies te dekken.

Van de in den vischaanvoer en de prijzen voorkomende fluctuaties kan de onderstaande grafische voorstelling een denkbeeld geven.

Aanvoer en gemiddelde prijs per maand van versche treilvisch te IJmuiden over het jaar 1913.

Behalve de moeilijkheid die groot- en kleinhandel van deze fluctuaties ondervinden, hebben zij ook nog dit groote nadeel, dat zij door de groote prijsschommelingen, die er het gevolg van zijn, het publiek van het vischgebruik afkeerig maken.

Ik geloof niet, dat het aan twijfel onderhevig is, of er zou heel wat minder vleesch en heel wat meer visch gegeten worden, indien deze laatste even gemakkelijk als thans het vleesch verkrijgbaar was, en het vleesch even onregelmatig en met even varierende en relatief hogere prijzen als thans de visch.

Conserveering nu voor langeren duur zal het mogelijk maken met het teveel van den aanvoer op het eene tijdstip, het tekort op het andere aan te vullen en de fluctuaties dus te neutraliseeren.

In de eerste plaats zal het visscherijbedrijf daarvan profiteeren, omdat daardoor de gemiddelde marktprijs hooger zal wezen: immers, de hooge afslagprijzen worden slechts bij geringe aanvoeren en dus kleine kwantums, betaald, de lage prijzen echter bij massale aanvoeren, zoodat zij den gemiddelden prijs sterk drukken. Bij geringe prijsfluctuaties mag worden verwacht, dat de gemiddelde prijs boven den tegenwoordigen gemiddelden prijs zal liggen, en dat dit voor den consument toch geen duurdere visch behoeft te beteekenen, zal uit het voorgaande duidelijk zijn.

Verder zal de handel er voordeel van trekken, omdat hij dan veel gemakkelijker geregelde afzet zal krijgen, waardoor zijn bedrijf veel minder speculatief zal worden; dit zal ook eenvoudiger en gemakkelijker

ingericht kunnen worden, omdat men voor voorraad kan zorgen en dus de soorten en hoeveelheden, die besteld worden, steeds uit magazijn kan leveren; bovendien kan de distributie langzamer en dus met minder kosten geschieden.

De consument zal de visch niet alleen daardoor goedkoper kunnen kopen, maar ook omdat de handel minder speculatief wordt en dus in zijn prijzen geen risicopremie voor de verliezen behoeft op te nemen: de eerste zal zoowel daardoor, als door de gelegenheid te allen tijde, datgene wat hij wenscht in goede kwaliteit te krijgen, meer visch gaan gebruiken.

De gemeenschap wordt ten slotte ook nog daardoor gebaat, dat zij zich veel meer dan vroeger met een gezonder en goedkoper eiwitrijk voedsel dan vleesch zal kunnen voeden.

J. M. BOTTEMANNE.

LONDENSCHER CORRESPONDENTIE.

De Oostersche kwestie; rede van Mr. Burton over de Britsche schuld aan de Vereenigde Staten; het rapport van de commissie voor de Indische tarieven; Short time in de katoenindustrie; Lord Northcliffe's dagbladbelangen in handen van een speciale maatschappij.

Onze Londensche correspondent schrijft ons d.d. 30 September 1922:

This morning's news from the East is so depressing that one can only hope that some eleventh hour miracle is going to keep this country out of mischief. The position is already reacting badly all-round, and if we are dragged into War, Heaven only knows how it is going to be financed. Yesterday the American exchange had a bad drop, and it will be almost impossible to prevent an inflationary wave at the very moment when discussion of the debt question is about to begin seriously, though if we are to spend large amounts in the East it is a little difficult to see how we are going to pay America at all. No-one knows how much is being spent at the moment in preparations, but it is already fairly certain that Sir Robert Horne's hope of a surplus has gone the way of other pious aspirations, and that we may consider ourselves lucky if we do not have to have an additional shilling in the Income Tax next year to even up things. Of course, if there is war, we shall have more taxation, I am thinking now only of the cost of meeting the extra expenditure already incurred.

As a sort of preliminary to the debt discussions in Washington next month, we had this week Mr. Burton's speech to the American Chamber of Commerce, delivered in the presence of the Chancellor of the Exchequer and several banking magnates. Mr. Burton is member of the Funding Commission and his remarks were sensible and to the point. America, to begin with, expected payment. The loans were raised at considerable cost to the American taxpayer, and they were not all of them required for direct war financing, that is, a portion was borrowed for after-war purposes. Again, there was the prestige of this country to consider: did it accord with the traditional position of the United Kingdom to demand cancellation, and moreover, would it not impair the sanctity of contract every-where? Then Mr. Burton added, what guarantee does the United States possess that sums remitted by it will not simply be wasted on further armaments? Here, unfortunately, current events only too clearly help his argument.

In this week's „Saturday Review”, the well-known writer on finance, Mr. Hartley Withers, expounds the view that it might pay this country to settle the whole issue by handing over to America a certain proportion of our holdings of dollar securities. This was a plan originally put forward by an American, and Mr. Withers is only introducing it to the public. It is obvious to begin with, that it would deprive this country of considerable influence abroad: but this is

not the most important aspect of the matter from the economic standpoint. From this standpoint, it makes no difference at all whether we raise the dollars we require directly or indirectly, in any case we shall have to do without the amount of goods and services which we transfer to America. Apart from this, it is doubtful whether the American securities we now hold amount to more than a small proportion of our total debt. In the Report of the Dollar Securities Committee, the remaining proportion was estimated at some £75 millions, and, of course, a certain amount has probably been sold since. Let us suppose we have even added to the total, what is £100 millions when we have nearly a milliard to pay?

“The fanatics who are always talking about our trade with the rest of the Empire compensating us for the destruction of Europe, have had rather a shock this week, when the official summary of the Report of the Indian Tariff Commission was published. Even the majority of the Commission revealed itself as thoroughgoing protectionist in sentiment, the minority of course was more outrageous in tone. India is to have protection where it can be shown:

- (1). That natural advantages exist.
- (2). Where, without the existence of a tariff, the advance of an industry would be doubtful, or where it would not develop so rapidly as is desirable.
- (3). Where an industry is eventually able to face world competition.

Apart from this, industries important from the standpoint of national defence, even if the Indian conditions are not favourable, should, if necessary, be „adequately” protected. Raw materials, and industrial machinery, as well as partly manufactured goods used by Indian industries, should be free of duty, or lightly taxed — the usual question-begging phrases, it will be noted. Certain other measures connected with the improvement of Indian productive capacity are also discussed in the report, and in particular the famous counter-vailing excise duties come in for detailed discussion and criticism. A free hand is demanded with regard to these.

On the question of Imperial preference, the majority do not desire to see preferences granted as of right to the United Kingdom. Any general system of preferences would involve burdens which it would not be fair to ask India to bear, on the other hand the grant of specific preferences is recommended where the loss to India would not be appreciable. But, „no preference should in any way diminish the protection required by Indian industries.”

In the case of other portions of the Empire, there shall be no free grants of preferential duties at all, any reductions are to be by way of „reciprocal” concessions.

The working out of these policies is to be entrusted to a Tariff Board of three members „of high standing and ability.”

This Report has come as rather a shock even to Protectionists, thus, even the „Times” is a little warmhearted, though in one respect it criticises the Report as not going far enough. The Report does not want to put obstacles in the way of the flow of capital into India, and the „Times” anxiously points to the danger of foreign control over vital sources of supply, and therefore is more protectionist even than the report. For Lancashire, the proposals are, of course, a heavy blow. It is to be noted that the Report is signed, not only by native Indians, but also by European business men, and therefore can be taken as fairly representative of Indian business opinion as a whole. It is quite clear that it will not be possible for the Home Government permanently to oppose the wishes of the Indian business world, even if it desired to do so; but it will add another complication to those which face the business world here.

Short time in the cotton industry

begins this week-end, but it appears that some sections of the industry are by no means satisfied with what has already been done in the way of restricting output. A meeting has taken place this week in Manchester, over which Sir Charles Macara presided, to go further into the subject. The opinion was there expressed, that a large number of firms are gradually sliding into insolvency. The trouble of course is not only the world-depression, it is in part the result of the ridiculous over-capitalisation of certain firms resulting from the cotton boom of the post-Armistice period. It by no means follows that the best thing to do is to restrict production still more; on the contrary, there is a great deal to be said for drastic revisions of capital accounts.

Lord Northcliffe's vast newspaper interests have now been placed in the hands of a special company with a capital of £1.600.000. This company was to offer the capital to the public next Monday, but so great was the desire to subscribe, that prospectuses were yesterday bought and sold for the mere opportunity of sending in an early application. Old City hands say that nothing like it has been seen since Rothschild's backed the Burma Ruby flotation many years ago. Another interesting piece of news this morning is the statement that two more catering firms are to combine; the „A. B. C.", the oldest of the popular catering companies is offering to take over Lockharts. The latter is a company running eating-houses for the working classes, which has fallen onto evil days. The „A. B. C." itself has not had a very brilliant time during the war, but is now looking up again. Is this proposed amalgamation another sign of the fact that the „working classes" are disappearing, and that the phrase only remains as a journalistic convention? Certainly, the standard of comfort and decency has enormously risen, and no one can be surprised if people have outgrown the standard of taste maintained by Lockharts. One wishes it were so: unfortunately, the size of brewery profits shows that there is a good deal of the old Adam left.

AANTEKENING.

Bruinkoolproductie en verbruik van Duitschland. — Aan „Wirtschaft und Statistik" ontleenen wij enkele gegevens betreffende de bruinkoolproductie en het verbruik van deze brandstof in Duitschland.

De steenkolenproductie van Duitschland was voor den oorlog voldoende om in de brandstoffenbehoefte te voorzien en maakte bovendien nog export mogelijk. De met het vredesverdrag samenhangende veranderingen hebben in Duitschland echter een nijpend brandstoffentekort doen ontstaan. Een vermeerdering van de steenkolenproductie op het overgebleven gebied stuit op groote bezwaren, daar het aanleggen van nieuwe schachten groote kosten met zich mede brengt en geruimen tijd vergt. Bovendien is er gebrek aan geschoolde mijnwerkers.

In den bruinkolenmijnbouw waren voor den oorlog echter nog niet alle productiemogelijkheden uitgebuit; er waren integendeel afzetmoeilijkheden. Van 1900 tot 1913 was de productie van 41 miljoen ton tot 87 miljoen ton gestegen. In 1918 bedroeg de productie ruim 100 miljoen ton, doch 1919 vertoonde weer een daling tot op 94 miljoen. Sindsdien hield de stijging aan en in 1921 werd 123 miljoen ton bereikt. De productie van het eerste halfjaar bleek als volgt verdeeld:

	in 1000 t.
District ten Oosten v.d. Elbe	17.609
Midden-Duitschland ten Westen v.d. Elbe	28.591
Rijnland	18.183
Overige districten	1.550
	65.933

Een productieverhooging was bij de bruinkolen veel

gemakkelijker, dan bij de steenkolen, aangezien de technische moeilijkheden veel geringer zijn. In 1921/22 werd nl. ruim 80 pCt. der bruinkolen uit groeven gewonnen. Schachten ontbreken dus bijna geheel en de eischen, die aan de arbeiders wat geschooldheid betreft gesteld worden, zijn niet zoo hoog als bij de steenkolenmijnbouw. Met de productievermeerdering houdt een aanzienlijke toeneming van het aantal arbeiders verband, waardoor in verschillende districten een ernstige woningnood ontstond.

Bij de vraag in hoeverre de bruinkolen de steenkolen vervangen kunnen, gaat het er niet alleen om, of de bruinkoolproductie vermeerderd kan worden, doch gaat het er ook om of de bruinkolen voor dezelfde doeleinden gebezigd kunnen worden als de steenkolen.

Het bruinkolenverbruik heeft twee schaduwzijden, nl.: 1. de transportkosten zijn bij de bruinkolen aanmerkelijk hooger dan bij de steenkolen;

2. de bruinkolen kunnen niet als brandstof voor alle industrieën gebruikt worden.

De ruwe bruinkool heeft bij gelijk gewicht ongeveer een derde van de stookwaarde van de steenkool. De transportmoeilijkheden worden door onderstaande cijfers, die de kosten van een miljoen warmte-eenheden bij steenkool en bruinkool en het aandeel van de vracht daarin aangeven, nader geïllustreerd.¹⁾

	kosten vindpl.	kosten 100 KM. afstand	pCt. vracht	kosten 300 KM. afstand	pCt. vracht
Steenkolen	168 M.	198 M.	15,4	244 M.	31,1
bruink.-briketten	153 „	199 „	23,0	267 „	42,6
ruwe bruinkool	89 „	181 „	50,7	317 „	71,8

In de nabijheid van de groeven en schachten is het verbruik van bruinkolen aanzienlijk goedkoper, dan het verbruik van steenkolen. Bij een afstand van 100 KM. wegen de kosten echter reeds ongeveer tegen elkaar op, terwijl bij een transport per spoorweg van 300 KM. het verbruik van bruinkolen reeds aanmerkelijk duurder is. Alleen in de omstreken der vindplaatsen kon het verbruik van bruinkolen een groote betekenis krijgen.

In 1921 werd 57 pCt. van de Deutsche bruinkoolproductie voor de fabricage van briketten gebruikt. In genoemd jaar werden 28.243.000 ton briketten gefabriceerd. In het laatste jaar begonnen twee nieuwe brikettenfabrieken haar bedrijf uit te oefenen. De brikettenfabricage ondervindt echter in zooverre moeilijkheden, dat alleen de oude fabrieken renderen, doordat bij deze fabrieken de boekwaarde der installaties en gebouwen afgeschreven is. In de verkoop-prijzen vindt men geen vergoeding, die voldoende is voor het bouwen van nieuwe fabrieken. De rentabiliteit van nieuwe fabrieken is zodoende meer dan twijfelachtig.

De technische moeilijkheden verbonden aan het gebruik van bruinkolen worden door nieuwe vindingen op het gebied der warmtetechniek wel verminderd, doch nog lang niet opgeheven. De transportmoeilijkheden worden door een „Wanderung der Industrie zur Kohle" verminderd.

Onderstaande statistiek geeft een overzicht van het gebruik dat van de bruinkool voor verschillende doeleinden gemaakt wordt.

	ruwe bruinkool	bruinkool- briketten
	pCt.	pCt.
Huisbrand	5,1	52,7
Spoorwegen en scheepvaart	—,3	1,—
Gasfabr. en waterleiding	—,5	—,5
Electr. Centr.	22,7	4,2
Chemische Ind.	22,4	5,8
Textiel- en Papier-Ind.	13,3	6,5
Ertswinning, ijzer- en metaalind. .	11,6	11,6
Levensmiddelen Ind.	5,7	3,6
Diversen	18,5	14,1

¹⁾ Grondslag der berekening, zijn de prijzen van het Rhein-Westf. Steinkohlen-Syndikaat en van het Rhein-Braunkohlen-Syndikaat, vastgesteld 1 Juli 1922.

Speciaal de chemische industrie en de elektrische centrales hebben een groot bruinkolen verbruik. De groote elektrische-kraftcentrale Zschornowitz (Golpa) in het district van Bitterfeld en Wittenberg, 120 KM. van Berlijn, verbruikt dagelijks 7200 t. bruinkolen. Deze centrale voorziet niet alleen Berlijn van electriciteit, doch zij staat ook in verbinding met de groote stikstoffabrieken en aluminiumfabrieken van Midden-Duitschland. Deze chemische en metallurgische industrieën verbruiken zelf ook weer groote hoeveelheden bruinkool. Ook de andere bruinkolendistricten vertoonen soortgelijke toestanden. De afzet geschiedt voor een groot deel zonder gebruik van spoorwegen.

Het gebruik van de bruinkool bij de vindplaats wordt duidelijk door onderstaande cijfers aangetoond. De cijfers geven aan de gemiddeld maandelijks verzonden hoeveelheid bruinkool der drie bruinkolendistricten naar andere districten. De hoeveelheden in de nabijheid van de vindplaatsen verbruikt zijn door cursieve cijfers aangegeven:

	Brandenburg		Merseburg, Cassel en Thüringen		Rijnland, links van den Rijn	
	1922	1913	1922	1913	1922	1913
	gemiddeld per maand in 1000 t.					
Oost-Pruisen ..	8,3	3,9	8,4	—	—	—
Hannover, Brunswijk, Oldenburg enz.	—	—	46,9	14	18,1	20,7
Silezië	95,6	26,9	13,8	3,—	—	—
Berlijn en voorsteden	154,1	149,7	30,4	16,3	—	—
Brandenburg ..	<i>120,6</i>	<i>170,9</i>	37,1	28,—	—	—
Magdeburg en Anhalt	33,2	—	146,5	98,8	—	—
Merseburg, Cassel, Thüringen	—	3,4	495,3	440,7	—	—
Sachsen	41,3	54,8	322,5	211,8	—	—
Rijnland, links v. d. Rijn	—	—	3,9	—	558,1	201,7
Saargebied	—	—	—	—	11,5	—
Noordzeehavens	10,8	2,2	20,2	—	6,—	15,2

Niettegenstaande het verbruik overwegend bij de vindplaatsen geconcentreerd blijft, valt op dat in 1922 reeds bruinkolen naar zeer ver verwijderde streken verzonden worden, hetgeen het steenkolengebrek typeert.

Een zeer klein percentage van de Deutsche bruinkoolproductie wordt als grondstof voor de chemische industrie gebruikt, voornl. voor teerproducten.

BOEKAANKONDIGING.

L'adoption d'une Monnaie de Compte Internationale, door Emile James, Editions de la Vie Universitaire 1922.

Emile James heeft een interessant boek geschreven, waarin hij de moeilijkheden uiteenzet, die voortvloeien uit de tegenwoordige ontreddeering in het internationaal betalingsverkeer en nagaat in hoever de instelling van internationaal geld, zooals dat nu en vroeger is voorgesteld en zelfs gedeeltelijk in praktijk gebracht, voor die moeilijkheden een oplossing zou kunnen zijn. Het resultaat van zijn onderzoek is negatief: internationaal geld kan niet helpen, althans niet voor de voornaamste moeilijkheden, waartegenover men zich geplaatst ziet en hoewel dus een „monnaie de compte internationale” op zichzelf geen redmiddel blijkt te zijn, is zijn studie toch zeer de moeite waard gelezen te worden, omdat hij de verschillende systemen van internationaal geld aan een nauwkeurig onderzoek onderwerpt en daarbij een goed overzicht geeft van den tegenwoordigen toestand, aanwijst waar de zieke plekken zijn en wat daarvoor dan wel de geneesmiddelen zijn. Daarbij blijkt dan dat zij, die de

invoering van internationaal geld voorgesteld hebben, allen eigenlijk zelf ook wel ervan bewust zijn geweest, dat zij daarmede alléén geen genezing konden brengen, maar noodzakelijk hunne voorstellen hadden aan te vullen met andere maatregelen, hetgeen zoodoende voor ieder hunner tot een eigen systeem leidde, al naar gelang van ieders inzicht van den toestand.

Het is mijn doel niet hier een extract van het boek te geven in dier voege, dat de inhoud geacht zou kunnen worden geheel weergegeven te zijn. Ik wil slechts in groote trekken de lijnen van het betoog hier laten volgen, opdat het eene opwekking voor belangstellenden moge zijn het boek zelf ter hand te nemen.

Emile James schetst eerst de tegenwoordige verschijnselen op de wisselmarkt en wijst op de fluctuaties der wisselkoersen, veroorzaakt door het niet sluiten van de betalingsbalans en door de verandering in binnenlandsche koopkracht van verschillend geld. Als een element van groote beteekenis in de betalingsbalans wijst James speciaal op de speculatieve vraag en aanbod, die soms van grooten omvang kunnen zijn (Frankrijk vereffende daarmede volgens hem in 1919/1920 voor een groot deel zijn deficit in de betalingsbalans ad 46 milliard) en die den loop der koersen onderhevig doen zijn aan de gebeurtenissen op politiek terrein. De onvastheid in de wisselkoersen belemmert in hooge mate het handels- en credietverkeer en daarens staat als tweede nadeelige omstandigheid het feit, dat de valuta's van verschillende rijken op de buitenlandsche wisselmarkt gevallen zijn beneden hare koopkrachtpariteit, met andere woorden, de waarde van die valuta's is in andere landen meer gevallen, dan de prijzen in het binnenland zijn gestegen, met het gevolg van „Entgüterung” eenerzijds en „dumping” aan den anderen kant.

In 1920, toen men allerwege de gevolgen van inflatie ondervond, was de opinie algemeen, dat alleen deflatie weder verbetering zou kunnen brengen. James zegt, dat dit nog de „doctrine officielle de l'état français” is, doch hijzelf is van meening, dat zulk een politiek, zool uitvoerbaar, in elk geval zoo groote nadeelen met zich zou brengen, dat deze niet geacht kunnen worden in eene behoorlijke verhouding te staan tot de nagestreefde voordeelen. In het algemeen zou men dan ook in Frankrijk volgens hem thans wel tot het inzicht gekomen zijn, dat devaluatie deze periode van ontreddeering zal hebben af te sluiten en dat de politiek dus moet zijn de omstandigheden te scheppen, waarbij zulk een devaluatie uitvoerbaar is. Het is vrij onverschillig, welke die devaluatie ten slotte zal zijn, mits slechts daarna het geld op die gereduceerde waarde gehandhaafd wordt. Daarom moet eerst alle inflatie ophouden en de betalingsbalans sluitend zijn, waarbij men ook de in het buitenland op speculatie aangehouden valuta niet vergeten moet, waarvan het zich immers bij het naderen van eene fixering in den koers zal ontdoen. Deze beide voorwaarden zijn bijna nergens nog te verwezenlijken en daarom noemt James alle plannen om na devaluatie tot stabiliseering over te gaan thans nog ontijdig.

Of zou de instelling van internationaal geld, van een internationale verrekeningseenheid de oplossing kunnen brengen, die immers zou kunnen leiden tot de opheffing van de geheele wisselmarkt, met de zich daarop voordoende schadelijke uitwassen inclusief?

Een verrekeningseenheid is een maat, een verrekeningsmunt is een middel om de verrekening te doen plaats hebben. Het is mogelijk een verrekeningseenheid te hebben, zonder voor de verrekening munten te behoeven (voorbeelden het middeleeuwsche bankgeld in Nederland en Duitschland en het meer speciaal Fransche Kermis-geld). Als een verrekeningseenheid, waarbij de verrekening daarentegen wel door middel van munten moet geschieden, is in de geschiedenis de Fransche „livre d'argent” bekend. In beide gevallen was de eenheid onafhankelijk van de waarde, die de in omloop zijnde geldstukken hadden. Verder kan de

waarde van de eenheid op goud of zilver gebaseerd zijn, maar ook slechts fictief zijn, waarmede de invloed van een waardeverandering van het metaal dan wel voorkomen wordt, doch waartegenover het bezwaar staat, dat de waardebepaling dan door de een of andere autoriteit heeft te geschieden en dus afhankelijk wordt van menselijke inzichten en zwakheid. James behandelt in dit verband de theorieën van Cournot (1850), Irving Fischer, Mongin en Bourguin (1887/88) en beschouwt dan nader, eerst werkelijk internationaal *geld*, hetzij op goud gebaseerd, hetzij zonder „étalon” en daarna internationaal *rekengeld*.

Vóór 1870, toen maten en gewichten meer en meer internationaal gelijk werden, was men met de Latijnsche Muntunie aardig op weg in den franc werkelijk internationaal geld op metaal basis te krijgen, doch het overgaan in vele landen tot den gouden standaard tegenover het vasthouden elders aan den zilveren of aan het bimetallisme belette intusschen later de verwezenlijking. Aangezien men wel inzag, dat er zonder een internationaal biljet toch steeds wisselkoersen zouden blijven bestaan, hield men zich daarmede ook wel bezig (Jules Wolf op de Brusselsche Conferentie van 1892, M. G. François 1893, Raphael Georges Levy 1896), doch zonder veel aandrang. In 1920 komt het idee eener „monnaie universelle” weer meer naar voren. (Delacroix en Nogaro) met het bepaalde doel intusschen om door uitreiking aan landen met ongunstige betalingsbalans deze te helpen in hun strijd tegen depreciatie van de eigen valuta en tevens als vorm voor het mobiel maken van de Deutsche oorlogsschuld. Aangezien het nieuwe geld noodzakelijk het crediteurland Amerika met eene nieuwe inflatie bedreigde en de op de Deutsche schuld gebaseerde „bons d'or” qua karakter geen geld, maar beurswaarden waren, zijn de voorstellen ten slotte algemeen afgekeurd. James wijst er op, dat het hier evenals bij verdere plannen, in werkelijkheid niet ging om een „reformé monétaire”, maar om eene credietorganisatie.

De voorstellen voor een werkelijk internationaal geld, doch zonder een gouden standaard, zijn uitgegaan van Nogaro, die ook dat geld wilde uitreiken aan de landen met ongunstige betalingsbalans, en verder van een ongenoemde schrijver in het Bulletin quotidien de la Société d'études et d'informations économiques van 7 Januari 1922, die een stoutmoedige credietorganisatie ontwierp in den vorm van eene internationale bank, die op langlopende obligaties in dollars middelen tot zich zou trekken, om die als besant-banco's weer uit te leenen op korten termijn. De details dier voorschotten waren zeer speculatief. In schijn was de besant-banco eene nieuwe eenheid, op goederen en niet op goud gebaseerd, waarbij het streven voorzat koopkrachtpariteiten en niet de noteringen op buitenlandsche wisselmarkten bij de voorschotten in aanmerking te nemen; in werkelijkheid echter was de besant-banco op den dollar, dus wel op goud gebaseerd en de regeling eene zuivere, maar zeer riskante credietorganisatie.

James wijst erop, dat ook bij deze voorstellen het nieuwe internationale geld niet stabiliteit van de wisselkoersen zal medebrengen, doch dat evenwicht in de betalingsbalans daarvoor noodig is. Men heeft dus eene internationale crediet-organisatie in het leven te roepen, niet internationaal geld. Van weinig belang acht hij het, dat dit geld van Nogaro en de besant-banco zoogenaamd niet op goud gebaseerd zouden zijn en dus niet de waardeverandering van het goud zouden meemaken; immers indien het goud thans in waarde gestegen is, is dit een gevolg van het rijzen van den dollar en dit is weer veroorzaakt door de ongunstige betalingsbalans van nagenoeg de geheele wereld tegenover Amerika. Het loslaten van het goud acht James in de praktijk geen voordeel, eerder een nadeel, omdat alle goudlanden zullen weigeren die richting uit te gaan, zoodat het nooit een internationaal geld zou worden.

Na deze beschouwingen over werkelijk internatio-

naal geld volgt dan een onderzoek naar het nut, dat een internationaal verrekeningsgeld, een monnaie de compte internationale, zou kunnen brengen. De plannen in deze richting grijpen minder hoog, omdat zij zich houden aan een gouden basis, en zijn ook verder eerder uitvoerbaar, omdat voor verrekeningsgeld geen tusschenkomst van den Staat, geen internationale conferenties noodig zijn, doch slechts eene krachtige particuliere organisatie als een bank, die de plannen eenvoudig in praktijk brengt. De geschiedenis kent ook reeds dit internationale verrekeningsgeld, nl. dat der Amsterdamsche en andere wisselbanken en dat der Fransche kermessen, zoodat de ervaring omtrent het nut kan voorlichten. Wat is echter met zulk internationaal verrekeningsgeld op zichzelf, dus zonder crediet aan deficit landen, zonder internationale munten of biljetten, zonder een vaste verhouding tot de bestaande gedesorganiseerde circulatie, te bereiken? Stabilisatie van de binnen- en buitenlandsche waarde van het bestaande geld zeker niet. Maar wel, dat de internationale handel en ook de handel in het binnenland weer een bruikbaar middel verkrijgen ter verrekening der transacties, ook al geschieden deze op termijn, een verrekeningsmiddel, dat zodoende den tijd kan overbruggen die nog verlopen moet, totdat elk land weer zijn eigen geld op goud kan fixeren. Iets is er dus zeer zeker mede te winnen, doch eene werkelijke oplossing der moeilijkheden kan er onmogelijk van verwacht worden, geen stabilisatie als hierboven bedoeld en ook niet een eind aan de ruïneuze Entgüterung.

In deze richting van internationaal verrekeningsgeld gaan de voorstellen van Emile Lederer en Landesberger, die voor Duitschland en Oostenrijk een bank willen stichten die rekeningen in een nieuwe goud eenheid zal openen, zonder echter daarbij aan te geven, hoe Duitschland en Oostenrijk de beschikking over zulke goudsaldo's zullen krijgen en evenmin hoe de goudwaarde dier saldo's in de bestaande omstandigheden internationaal zal zijn te handhaven; en verder het plan van Frank A. Vanderlip met zijn Gold Reserve Bank for the United States of Europe, die althans een aanzienlijk goudfonds tot basis neemt, doch verzuimt aan te geven op welke wijze te verzekeren is, dat de Europeesche dollar niet op den duur tegenover den Amerikaanschen zal depreciëren, immers dat ingebrachte goudfonds kan niet geacht worden voldoende te zijn de betalingsbalans tot het noodzakelijk evenwicht te brengen.

Voor de ideeën van Mr. Vissering, nl. diens ontwerp voor een nieuwe bank voor Oostenrijk, die rekeningen in eene nieuwe goud eenheid zal openen samengekoppeld met de oprichting van een Barter-Institute, een troc, voelt James ten slotte het meest. Hij acht deze plannen, hoewel voor bepaalde landen ontworpen, internationaal toepasselijk en zou daarvan voor de praktijk het meeste, doch ook weer niet alle heil verwachten. Het eindpunt is devaluatie en fixeering van het bestaande geld, maar om daartoe te geraken is een tusschenperiode onvermijdelijk, waarin het nieuwe verrekeningsgeld, los van het bestaande, voor den handel ter beschikking zal zijn en in welke periode dan de inflatie stop gezet moet worden, de schulden herzien, eene internationale credietverleening in het leven geroepen en een ruiling van goederen georganiseerd in een Barter-Institute. Vooral deze laatste gedachte acht James van belang, omdat zulk een ruiling zou medebrengen eene voortdurende vereffening zonder deficit, zoodat de goudwaarde der rekeneenheid niet in gevaar zou komen, zonder dat daarvoor een goudstock noodig is, terwijl het verder misschien mogelijk zou zijn, daardoor aan de Entgüterung een einde te maken. De bezwaren tegen deze plannen o.a. door Prof. Pigou en Henri Burton ingebracht, acht James in het algemeen ongegrond; zijnerzijds is hij evenwel niet voldaan, omdat het Barter-Institute alleen onder bepaalde voorwaarden de Entgüterung zal kunnen voorkomen, terwijl hij meent, dat die voor-

waarden zich niet zullen voordoen. De Entgüterung is namelijk een gevolg van het zakken der inheemsche valuta op de buitenlandsche wisselmarkten beneden de koopkrachtpariteit, beneden de waarde, welke die valuta in het binnenland ten aanzien van de daar aanwezige goederen nog heeft behouden. Zoolang nu bijv. een Duitsche verkooper niet verplicht kan worden zijn verkoopen via het Barter-Institute te laten loopen ter verrekening tegen wereldmarktprijs in de nieuwe eenheid, zal de praktijk blijven, dat hij zich laat entgütereren door verkoop tegen een prijs, gevonden door omrekening van de binnenlandsche marktenwaarde zijner goederen tegen den beneden koopkrachtpariteit gedaalden markenkoers op de buitenlandsche wisselmarkt, waarbij hij zijnerzijds een marktenwinst maakt, waarvan hij het bedriegelijke niet ziet, terwijl het buitenland aan den andren kant zich het koopje niet laat outgaan, zoodat beiden via de wisselmarkt en niet via het Barter-institute zullen blijven koopen en verkoopen. Mr. Vissering heeft dit voorzien en met het oog daarop op de noodzakelijkheid geweest, dat wettelijk twee goederenprijzen werden vastgesteld, één voor verkoop in het binnenland en één voor verkoop naar het buitenland, waardoor deze laatste dan gemakkelijker via het Barter-institute zou zijn te leiden, doch James acht zulks niet uitvoerbaar met kans op succes.

Wat het Barter-institute in het algemeen betreft, James releveert in dit verband nog het geringe resultaat dat de troc van Dr. Thalbitzer in Kopenhagen voor den buitenlandschen handel van Sovjet Rusland in 1920 heeft gehad en meent, dat ook de 140 miljoen van het 200 miljoen crediet aan Duitschland als de grondslag voor een daarop te ontwikkelen troc is bedoeld geweest, doch ten slotte als een zuivere credietverleening daaruit is overgebleven.

Daartegenover ontkent James niet de bestaanbaarheid van een „monnaie de compte” als door Mr. Vissering gedacht, al merkt hij op, dat dit nog beter te vergelijken is met het verrekeningssysteem dat vroeger op de Fransche kermissen in zwang is geweest dan met het Amsterdamsche en Hamburgsche bankgeld. Zulk een monnaie de compte zou zeker ook in de tegenwoordige omstandigheden nuttig kunnen zijn, namelijk voor den internationalen handel als vaste verrekeningseenheid, doch niet om het bestaande geld te stabiliseeren, waarvoor in de eerste plaats eene credietorganisatie noodig is, noch om Entgüterung te voorkomen. En daarom is de conclusie van James:

Alle plannen voor internationaal werkelijk of reken-geld zijn slechts bijkomstig, men zou evengoed den dollar kunnen nemen; het streven is eigenlijk steeds om te komen tot eene credietverleening van voldoende omvang en op langen termijn. Deze was ten tijde van de Conferentie te Brussel niet mogelijk en daarom stelde ter Meulen een credietschema op korten termijn voor. De omstandigheden voor een lange leening zijn daarna, althans voor zoover Frankrijk betreft, volgens James wel verbeterd. Zoolang echter zulk eene credietorganisatie niet tot stand is gekomen, blijven de tegenwoordige moeilijkheden onoplosbaar.

Of zou de oprichting eener internationale emissie-bank, die door goud gedekte biljetten zou uitgeven, dus werkelijk internationaal geld en geen verrekeningsgeld, de redding kunnen brengen? Voor latere, betere tijden, zal dat zeker steeds een aanlokkelijk plan blijven, doch thans zou daarvan slechts dan heil te verwachten zijn, indien tevens ontworpen werd op welke wijze de verarmde Staten in het bezit van een voldoende hoeveelheid van dat nieuwe geld werden gesteld, wanneer derhalve ook hierbij het credietvraagstuk tegelijk werd opgelost.

Zoodoende onderschrijft James ten slotte, hoewel eerst door het idee van internationaal geld bekoord, de uitspraak van de Brusselsche Conferentie: „nous ne croyons ni à l'utilité d'une monnaie internationale ni à celle d'une unité internationale de compte, aucun de ces moyens ne pouvant supprimer les difficultés dont souffre actuellement le marché des changes”.

Mr. J. WESTERMAN HOLSTIJN.

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. Bk.	{ Disc. Wissels. 4 18 Juli '22	Zweeds. R.ksbk 5 10 Mrt. '22
	{ Bel. Binn. Eff. 4 18 Juli '22	Bk. v. Noorw. . 5 17 Aug. '22
	{ Vrsch. in R.C. 5 18 Juli '22	Zwits. Nat. Bk. 3½ 2 Mrt. '22
Bk. van Engeland 3	13 Juli '22	Belg. Nat. Bk. 5-5½ 19 Mei '21
Duitsche Rijksbk. . 8	21 Sept. '22	Bank v. Spanje 5½ 18 Mei '22
Bk. van Frankrijk 5	11 Mrt. '22	Bank v. Italië 6 20 Mei '20
Oostentr. Hong. Bk. 8	2 Sept. '22	F. Res. Bk. N.Y. 4 21 Juni '22
Nat. Bk. v. Denem. 5	25 Apr. '21	Javaasche Bank 3½ 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie	Part. disconto	Part. disconto	Part. disc.	Call. money
30 Sept. '22	3½/8	3½/8	2½/8	4-9/8	—	5-5½/2 1)
25-30 S. '22	3½/2-5/8	3½/4-4	2½/4-5/8	4-5/8	—	4-5½/2
18-23 „ '22	3½/8-5/8	3-½/2	2½/8-½/2	4-5/8	—	4-6½/2
11-16 „ '22	3½/8-½/4	2½/8-3/4	2½/2-5/8	4-5/8	—	4½/2-5
26 S.-10 '21	4½/8-½/2	3½/4-½/2	4½/8-½/2	4-5/8	—	4½/2-6
27 S.-20 '20	4-½/4	3¾/4-4¾/4	6¾/4	4-5/8	—	6-9
20-24 Juli '14	3½/8-3/16	2½/4-3/4	2½/4-3/4	2½/8-½/2	2½/4	5½/2-7½/2

1) Noteering van 29 September.

WISSELKOERSEN.

Londen was deze week wederom zeer flauw. De slechte berichten over den politieken toestand in het nabije Oosten en de daaruit ontstane vrees voor oorlog, deden een groot aanbod ontstaan, vooral in New York, waardoor ook hier de koers sterk gedrukt werd. Zaterdag werd voor 11,25 verhandeld. Daarentegen waren Parijs en België vrij stabiel. Parijs bleef bijna de geheele week omstreeks 19,55 a 19,60. België was iets meer aangeboden, zoodat de marge tegen Parijs wederom iets grooter werd. New York was iets vaster en kon opkomen van 2,57¼ tot 2,58¼.

Daarentegen waren merken wederom flauw. Reeds direct toen bleek, dat aan de ergste geldvraag voor de ultimo in Duitschland was voldaan, ontstond er daar groote vraag naar wissels op het buitenland, zoodat Maandag de koers hier direct sterk terugliep. Daarna kwam weliswaar eenige verbetering en bleef de koers vervolgens eenige dagen vrij stabiel, maar aan het einde der week en heden was het aanbod zeer sterk en trad opnieuw een belangrijke daling in. Van Skandinavië was vooral Denemarken wederom sterk aangeboden, maar ook Noorwegen liep wederom eenigszins terug. Zwitserland zette de daling voort en kwam daardoor wederom op het theoretische goudpunt. Voor 48,05 werd verhandeld, maar heden was de koers wederom iets hoger. Spanje zeer flauw, ca. 38,85. Ook Indië wederom lager, 97¼-97½.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen *)	Parijs *)	Berlijn *)	Weenen *)	Brussel **)	New York **)
25 Sept. 1922..	11.41½	19.85	0.18½	0.004	18.69	2.58
26 „ 1922..	11.37	19.62½	0.17½	0.003½	18.52½	2.57½/8
27 „ 1922..	11.35½	19.57½	0.15½	0.003½	18.48	2.57½/2
28 „ 1922..	11.33½	19.52½	0.15½	0.003½	18.42½	2.58½/2
29 „ 1922..	11.28½	19.52½	0.16	0.003½	18.39½	2.58½/4
30 „ 1922	11.29½	19.55	0.15½	0.0037½	—	—
Laagste (d. w. 1)	11.27½	19.45	0.14½	0.0025	18.30	2.57½/4
Hoogste „ „ 1)	11.41½	19.85	0.18½	0.005	18.72½/2	2.58½/4
23 Sept. 1922	11.40½	19.62½	0.18½	0.004	18.59	2.58½/2
16 „ 1922	11.44½	19.67½	0.17½	0.003½	18.62½	2.58½/2
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	48.—	2.48

*) Noteering te Amsterdam. **) Noteering te Rotterdam.

1) Particuliere opgave.

2) Noteering van 22 September. 3) Idem van 15 September.

Data	Stock-holm *)	Kopen-hagen *)	Chris-tiana *)	Zwitser-land *)	Spanje 1)	Batavia 1) telegrafisch
25 Sept. 1922	68.35	54.—	43.35	48.25	39.60	97¾/4-98½
26 „ 1922	68.25	53.80	43.70	48.17½	39.45	97¾/4-98
27 „ 1922	68.10	53.50	43.70	48.10	39.25	97¾/8-7/8
28 „ 1922	68.20	53.60	43.75	48.15	39.20	97¾/8-5/8
29 „ 1922	68.10	53.—	44.15	48.—	38.90	97¾/8-5/8
30 „ 1922	68.10	52.50	44.—	48.07½	38.35	97¾/4-½/2
L'ste d. w. 1)	67.90	52.50	43.55	47.95	38.80	97¾/4
H'ste „ „ 1)	68.45	54.—	44.10	48.30	39.65	98½/4
23 Sept. 1922	68.35	53.90	43.60	48.30	39.45	98½-98½
16 „ 1922	68.35	54.90	43.50	48.40	39.20	97¾/4-98½
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Table with 5 columns: Data, Cable Lond. (in \$ per £), Zicht Parijs (in cts. p. frs.), Zicht Berlijn (in ct. p. Mkr), Zicht Amsterdam (in cts. p. gld.)

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN

Table with 6 columns: Plaatsen en Landen, Noteerings-eenheden, 16 Sept. 1922, 23 Sept. 1922, 25/30 Sept. '22 Laagste/Hoogste, 30 Sept. 1922

* Koersen der voorafgaande dagen. 1) Telegrafisch transfert. 2) Noteering van 22 September.

NOTEERING VAN ZILVER.

Table with 3 columns: Noteering te Londen, te New York, and dates from 30 Sept. 1922 to 20 Juli 1914

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 2 October 1922.

Large financial statement table with sections for Activa and Passiva, including items like Binnenl. Wis-sels, Papier o. h. Buitenl. in disconto, Beleeningen, Effecten, Geb. en Meub. der Bank, etc.

NED. BANK 2 Oct. 1922 (vervolg)

Table showing available metal balance, basis of metal covering, and various bank operations with amounts in f and guldens.

Table with 5 columns: Data, Goud, Zilver, Bankbiljetten, and Andere opeisbare schulden

Table with 6 columns: Data, Totaal bedrag disconto's, Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks, Beleeningen, Beschikbaar Metaal-saldo, and Dekkings-percentage

Op de basis van 2/3 metaaldekking. Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

Table comparing 25 Sept. 1922 and 2 Oct. 1922 for items like Aan schatkistpromessen, waarrv. direct bij Ned. Bk., Aan schatkistbiljetten, etc.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Table with 6 columns: Data, Goud, Zilver, Bankbiljetten, Andere opeisbare schulden, Beschikbaar metaal-saldo

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 2 October 1922.

De gebeurtenissen in het Nabije Oosten hebben gedurende het grootste gedeelte van de achter ons liggende week de aandacht der internationale beurzen in beslag genomen. Hoewel de vrees voor een algemeen Europeeschen oorlog op dit oogenblik niet behoort te bestaan, met het oog op de uitputting, waaraan alle landen nog lijden als een gevolg van den wereldkrijg, drong het wel zeer sterk tot het algemeen besef door, dat in den Balkan thans de kiem voor een geweldige toekomstige botsing kan worden gelegd, indien niet de uiterste staatsmanswijsheid door alle deelneemende partijen wordt toegepast. En waar het vertrouwen in die staatsmanswijsheid in den loop der laatste jaren nogal sterk geschokt is, behoort het geen verwondering te baren, dat vrijwel alle beurscentra met groote bezorgdheid de voorvallen in het Oosten bestudeerden en volgden.

Merkwaardigerwijze heeft de beurs te Berlijn een uitzondering gevormd. De markt hier werd geheel en al beheerscht door de ruimte op de geldmarkt, een situatie, die gedurende de laatste maanden ongekend is geweest. Alle binnen- en buitenlandse politieke factoren zijn hierdoor op den achtergrond gedrongen; alleen tegen het slot der week konden deze eenige beteekenis verkrijgen. Dientengevolge heerschte in de eerste dagen der week op de deviezenmarkt volledige rust; eveneens was de opgaande beweging op de goederenmarkt wat kalmer geworden. Talrijke kringen, die zich van de effectenbeurs hadden afgewend, verkregen weder moed iets te ondernemen; de zaken konden dientengevolge grooter afmetingen verkrijgen, terwijl de koersen een stijgende richting insloegen, welke beweging tegen het einde der week nog werd gestimuleerd door een nieuwe opwaartsche beweging der buitenlandsche wisselkoersen. Het bekende indexcijfer van de „Frkf. Ztg.“ geeft dan ook een stijging van 538 tot 655 te aanschouwen.

De ruimte op de geldmarkt is echter niet gepaard gegaan met een verlaging van den rentevoet. De oorzaken hiervan zijn tweërlei. Allereerst is de hooge discontovoet van de Rijksbank een belemmering; daarnaast spelen de sterk gestegen algemeene onkosten van de geldgevers een rol, welk feit overigens ook in de verhoogde provisies der banken tot uiting komt. Het verrassende feit van de geldruimte op zichzelf is toe te schrijven aan de reeds vermelde voorbijgaande rustige houding van de deviezenmarkt, benevens aan de reeds lang getroffen omvangrijke voorbereidingen voor de kwartaalwisseling. Deze schijnen iets overdeven te zijn geweest, waardoor groote bedragen vrij kwamen. Bovendien heeft het Rijk voorschotten op belasting verstrekt aan de gemeenten, die hierdoor geen beroep op de geldmarkt behoeften te doen. Voorts heeft de nieuwe geweldige toename van de bankbiljettencirculatie (in de laatste week van September bedroeg die toename weder 19 milliard mark) medegeholpen tot eenige verruiming.

Dat de beurs echter de onzekere basis van de geldruimte van de laatste week zeer goed begrijpt, toont de nervositeit, die zich weder van de markt meester heeft gemaakt bij de plotselinge deviezen-hausse tegen het einde der berichtsperiode. Men is er zich te goed van bewust, dat ieder oogenblik politieke factoren naar voren kunnen treden, die de volle aandacht weer op de Duitse schadeloosstelling vestigen. Bovendien is in de ruimte op de geldmarkt reeds de reden van een opvolgende stroefheid verborgen. In de kringen van handel en industrie toch, en ook in die der speculatie, tracht men zich de iets gemakkelijker verhoudingen op de geldmarkt ten nutte te maken. Eenerzijds voert men weder nieuwe aandelen-emissies door, anderzijds werpt men zich op deviezen-aankopen, welke beide natuurlijk het effect hebben een nieuwe geldschaarschte in het leven te roepen.

Te Londen is de beurs gedurende de gansche week uitermate lusteloos geweest. Alleen reeds de zeer ongeanimeerde houding van den sterlingkoers had hiervan de reden kunnen zijn; bovendien verheelde men zich niet de oorzaken, die tot dezen teruggang van den koers van het eigen betaalmiddel hebben geleid. De situatie in het Nabije Oosten is voornamelijk voor Engeland zoo precair, omdat de Indische belangen ten nauwste samenhangen met de oplossing, die voor het thans bestaande geschil zal worden gevonden. Het is begrijpelijk, dat, waar zulke belangen op het spel staan, ten slotte, als alle andere middelen volkomen gefaald zouden hebben, ook naar het alleruiterste, dat van wapengeweld, gegrepen zou moeten worden. De wereldoorlog, die nog zoo kort achter ons ligt, heeft ook Engeland geleerd, wat aan een toepassen van het argument der wapenen kan zijn verbonden en het behoort dan ook geenerlei verwondering te wekken, dat tegenover deze dreiging de City een zeer sterk afwachtende houding aannam. De

omvang van zaken is dan ook gevoelig afgenomen, om alleen op den laatsten dag van de berichtsperiode ietwat uit te zetten, toen bleek, dat de Turksche leiders bereid gevonden waren den toestand op een gezamenlijke conferentie te bespreken. Toch was het herstel lang niet in verhouding tot de voorafgegane koersverliezen; het ziet er naar uit, dat eerst een definitieve oplossing in een voor Engeland acceptabelen zin moet worden bereikt, alvorens de beurs weer met vertrouwen haar taak zal kunnen vervullen.

Ook te Parijs is de houding van de markt niet al te opgewekt geweest, nochtans was de grondtoon hier veel vaster dan te Londen. Dit is vermoedelijk toe te schrijven aan de omstandigheid, dat de positie van Frankrijk in het Oosten van den beginne af veel steviger is geweest, dan die van het Britsche Rijk. Frankrijk toch stond met zijn belangen aan de zijde van den overwinnaar van het oogenblik. Het is wel een typische speling van het noodlot, dat achter Turkije, — en dus middellijk naast Frankrijk — Rusland staat, het land, dat steeds door Frankrijk het felst is bestreden. Dat de situatie door financiële kringen in het algemeen als niet al te ongunstig voor Frankrijk werd beschouwd, moge, behalve uit den betrekkelijk vasten stand van de effectenbeurs, ook nog blijken uit de relatief geringe reactie van het Fransche betaalmiddel. Niettemin bleef aller aandacht op de oplossing van het Grieksch-Turksche conflict gericht en werden toch geen engagementen van grooten omvang geëntameerd.

Te New York heeft men zich ook thans weder niet veel aantrokken van de Europeesche beslommeringen. Het was natuurlijk niet te vermijden, dat de beurs te Wallstreet nolens volens herinnerd werd aan het bestaan van Europeesche wanverhoudingen, al ware het slechts door de omstandigheid, dat de Europeesche beurscentra niet meer zoo grif aandelen Koninklijke Petroleum opnamen. Doch als geheel werd de markt hierdoor toch niet geaffecteerd. Men troost zich met de gedachte, dat Europa ten slotte toch de voortbrengselen van de Unie noodig zal hebben, vooral de landbouwproducten en dat dus het afzetgebied voor deze voortbrengselen geenszins zal worden gesloten, ondanks alle onverklikelijke verhoudingen. Men gaat dan ook in de Vereenigde Staten eenvoudig verder aan het uitbouwen van het kader, waarbinnen de meer uitgebreide economische verhoudingen van de toekomst moeten passen. Groote bestellingen voor goederenwagens worden gedaan, het onderhoud van weg en werken der spoorwegen wordt intensief ter hand genomen, terwijl dit alles begunstigd wordt door een ruime geldmarkt. Het is onder deze omstandigheden volkomen begrijpelijk, dat het algemeen aspect van de New Yorksche beurs nog geenerlei verzwakking heeft aange-
toond.

Te onzent echter heeft de effectenmarkt sterker onder den druk der omstandigheden te lijden gehad. Op de staatsfondsenmarkt is dit niet zoo tot uiting gekomen, ofschoon ook hier een zekere reactie kan worden geconstateerd. Deze was echter in de eerste plaats toe te schrijven aan den iets verhoogden stand van de rente; voorloopig staat Europa in het algemeen en Nederland in het bijzonder nog te veel buiten den kring van het bestaande conflict, dan dat Nederlandsche staatsfondsen hiervan de directe gevolgen zouden ondervinden.

Buitenlandsche soorten echter werden sterker aangegrepen in verband met het directe contact, dat dergelijke soorten met buitenlandsche beurscentra onderhouden. De omzettingen waren echter gering.

	25 Sept.	29 Sept.	2 Oct.	Rijzing of daling.
5 % Ned. W. Sch. 1918	89 ¹ / ₁₆	89 ¹ / ₄	89 ¹ / ₈	— ¹ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % " " " 1916	88 ¹ / ₈	88 ¹ / ₁₆	88 ¹ / ₂	—
4 % " " " 1916	81 ¹ / ₈	80 ³ / ₁₆	81	— ¹ / ₁₆
3 ¹ / ₂ % " " "	73 ¹ / ₄	72 ⁵ / ₁₆	72 ⁷ / ₈	— ¹ / ₁₆
3 % " " "	63 ¹ / ₂	62 ⁵ / ₁₆	62 ¹ / ₁₆	— ¹⁵ / ₁₆
2 ¹ / ₂ % Cert. N. W. S.	55 ⁵ / ₈	54	54 ¹ / ₂	— ⁷ / ₈
5 % Oost-Indië 1915	92 ¹ / ₂	92 ¹ / ₂	92 ¹ / ₂	+ ¹ / ₄
6 % " " 1919	95	96	95 ²⁵ / ₃₂	+ ²⁵ / ₃₂
4 % Oostn. Kronenrente	2 ³ / ₄	—	—	—
5 % Rusland 1906	4 ³ / ₄	4 ³ / ₄	4 ³ / ₄	—
4 % Rusl. bij Hope & Co.	6 ¹ / ₁₆	—	5	— ¹ / ₁₆
4 ¹ / ₂ % China Goud 1898 ..	73 ³ / ₈	73 ¹ / ₄	73 ³ / ₁₆	+ ¹ / ₁₆
4 % Japan 1899	66 ¹ / ₄	—	65 ⁷ / ₈	— ¹ / ₈
4 % Argentinië Buitenl..	69 ¹ / ₂	—	66 ¹ / ₄	— ³ / ₄
5 % Brazilië 1895	57	—	55 ³ / ₄	— ¹ / ₄
7 % Staatsspoor	100 ³ / ₄	100 ¹ / ₄	100 ⁵ / ₁₆	— ⁷ / ₁₆
7 % Amsterdam	100 ⁵ / ₁₆	100 ¹ / ₄	100 ⁵ / ₁₆	— ¹ / ₈

De aandelenmarkt daarentegen werd sterker getroffen. Waar aandelen Koninklijke Petroleum Maatschappij in de laatste tijden de leiding van de geheele markt hebben genomen en waar deze, op het voorbeeld van de buitenlandsche

beurzen, een ongeanimeerde houding aannamen, sprak het vanzelf, dat de gansche beurs den invloed hiervan onderging. Andere factoren, die de markt in een tegengestelde richting hadden kunnen sturen, of die de neergaande beweging hadden kunnen tegenhouden, waren er bovendien niet, zoodat vrijwel geen enkele afdeling een uitzondering heeft kunnen vormen. Individuele excepties zijn er echter wel op te merken geweest. Vooral was dit het geval voor sommige binnenlandsche industriële waarden, waarop de aandacht van het publiek eenigszins wordt gevestigd, eendeels in verband met de onlangs verstrekte groote orders, o.a. aan Werkspoor en de Nederlandsche Scheepsbouw Mij., anderdeels als gevolg van de verlaging van het tot nu toe geldende rendement op nieuw geëmitteerde obligaties, waardoor aandelen weer wat grooter aantrekkingskracht beginnen te verkrijgen. De variaties zijn niettemin binnen enge grenzen beperkt gebleven.

	25 Sept.	29 Sept.	2 Oct.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	125 ¹ / ₄	124	122 ¹ / ₄	— 3
Koloniale Bank	117 ¹ / ₂	115 ³ / ₄	116 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₈
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	124 ⁷ / ₈	122 ¹ / ₂	123 ¹⁵ / ₁₆	— 1 ⁵ / ₁₆
Rotterd. Bankvereniging ..	87	—	—	—
Amst. Superfosfaatfabriek .	38 ¹ / ₂	—	38 ¹ / ₂	—
Van Berkel's Patent	31 ¹ / ₂	32	33	+ 1 ¹ / ₂
Insulinde Oliefabriek	1 ¹³ / ₁₆	—	—	—
Jurgens' Ver. Fabr. pr. aand.	60 ³ / ₄	54 ¹ / ₂	55 ¹ / ₄	— 5 ¹ / ₂
Hollandia Melkproducten ..	138	—	—	—
Philips' Gloeilampenfabriek	249 ³ / ₄	238	239 ³ / ₄	— 10.
R. S. Stokvis & Zonen	578	—	—	—
Vereenigde Blikfabrieken ..	85	86	86	+ 1
Compania Mercantil Argent.	31 ¹ / ₈	33 ³ / ₄	30 ¹ / ₂	— 5 ¹ / ₈
Cultuur-Mij. d. Vorstenland.	145 ¹ / ₂	147	145 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₈
Handelsver. Amsterdam ...	337 ⁵ / ₈	340	338 ¹ / ₈	+ 1 ¹ / ₂
Holl. Transatl. Handelsver.	6 ¹ / ₂	6 ⁵ / ₈	6 ⁵ / ₈	+ 1 ¹ / ₈
Linde Teves & Stokvis	69 ¹ / ₂	70	69 ¹ / ₄	— 1 ¹ / ₄
Van Nierop & Co's Handel-Mij.	3 ¹ / ₁₆	—	—	—
Tels & Co.'s Handel-Mij.	8 ¹ / ₂	9 ³ / ₄	—	+ 1 ¹ / ₄
Gecons. Holl. Petroleum-Mij.	130	125 ⁷ / ₈	127 ¹ / ₂	— 2 ¹ / ₈
Kon. Petroleum-Mij.	460 ¹ / ₈	442 ¹ / ₂	445 ³ / ₄	— 14 ³ / ₈
Orion Petroleum-Mij.	—	—	—	—
Afgest. Aand.	37 ¹ / ₂	36 ³ / ₄	36 ¹ / ₂	— 1
Steaua Romana Petroleum	—	—	—	—
Mij. .. Afgest. Aand.	34 ⁷ / ₈	34	—	— 7 ¹ / ₈
Amsterdam-Rubber-Mij. ..	77 ¹ / ₄	78 ¹ / ₂	79 ¹ / ₂	+ 2 ¹ / ₄
Nederl.-Rubber-Mij.	45 ³ / ₄	43	43	— 2 ³ / ₄
Oost-Java-Rubber-Mij.	129	125 ¹ / ₂	130 ¹ / ₄	+ 1 ¹ / ₄
Deli-Batavia	239 ¹ / ₂	239 ¹ / ₂	236	— 3 ¹ / ₂
Deli-Maatschappij	184	182	177	— 7
Senembab-Maatschappij ...	269 ¹ / ₂	268	272	+ 2 ¹ / ₂

De *tabaksmarkt* was over het algemeen lusteloos in verband met de resultaten van de eerste najaars-inschrijving voor Sumatratabak. Wel zijn hier voor enkele partijen goede prijzen betaald, doch het overgrote deel van de aangevoerde voorraden bestond uit inferieure kwaliteit. En indien men bedenkt, dat de beste soorten gemeenlijk het eerst ter inschrijving worden aangeboden, is het verklaarbaar, dat voor de volgende inschrijvingen in tabakskringen geen al te groote belangstelling bestaat.

Suikeraandelen bleven kalm; afdoeningen op de suikermarkt komen bijna niet tot stand.

Rubberwaarden konden hun vaste stemming handhaven in verband met de iets gunstiger verhoudingen op de markt voor het ruwe product.

Scheepvaartandelen moesten het avance van de vorige week weder prijsgeven; de handel is eveneens sterk ingekrompen.

	25 Sept.	29 Sept.	2 Oct.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	114 ¹ / ₂	110	112	— 2 ¹ / ₂
„ „ „gem.eig.	99 ¹ / ₂	97	98 ³ / ₄	— 3 ¹ / ₄
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij. ...	35	—	—	—
Hollandische Stoomboot-Mij.	16 ³ / ₄	—	18 ¹ / ₂	+ 1 ³ / ₄
Java-China-Japan-Lijn	72	66	66	— 6
Kon. Hollandsche Lloyd ..	13 ³ / ₁₆	13 ⁷ / ₈	13 ³ / ₄	+ 9 ¹ / ₁₆
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	51 ¹ / ₈	49 ¹ / ₄	—	— 1 ⁷ / ₈
Koninkl. Paketvaart Mij. ..	80	—	79	— 1
Maatschappij Zeevaart	54 ³ / ₄	53	54	— 3 ¹ / ₄
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	87 ¹ / ₄	85 ¹ / ₄	85 ¹ / ₈	— 2 ¹ / ₈
Nievelt Goudriaan	106	105	105	— 1
Rotterdamsche Lloyd	115 ¹ / ₂	115 ³ / ₄	110 ¹ / ₂	— 5
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	58	55 ¹ / ₄	55 ¹ / ₈	— 2 ⁷ / ₈
„ „ „Nederland” ..	120 ¹ / ₄	120	117 ³ / ₈	— 2 ⁷ / ₈
„ „ „Noordzee” ..	29 ³ / ₄	—	29 ¹ / ₄	— 1 ¹ / ₂
„ „ „Oostzee”	58	56	55	— 3

Op de *Amerikaansche afdeling* bestond geenerlei belangstelling voor aandelen; alleen in obligaties ging af en toe iets om.

	25 Sept.	29 Sept.	2 Oct.	Rijzing of daling.
American Car & Foundry ..	180 ¹ / ₈	—	—	—
Anaconda Copper	109 ⁵ / ₁₆	107 ¹ / ₂	—	— 1 ¹³ / ₁₆
Un. States Steel Corp.	108 ⁷ / ₈	107 ¹ / ₄	107 ³ / ₈	— 1 ¹ / ₂
Atchison Topeka	111	108 ¹ / ₂	—	— 2 ¹ / ₂
Southern Pacific	100 ¹⁵ / ₁₆	99 ⁷ / ₈	99 ¹⁵ / ₁₆	— 1
Union Pacific	162 ¹ / ₂	157 ¹ / ₂	158 ⁷ / ₈	— 3 ⁵ / ₈
Int. Merc. Marine orig. Com.	15 ⁵ / ₁₆	15 ¹ / ₄	14 ¹¹ / ₁₆	— 5 ¹ / ₈
„ „ „ „ prefs.	60 ⁵ / ₈	58 ⁵ / ₁₆	59	— 1 ⁵ / ₈

De *geldmarkt* is iets stroever geworden; prolongatie noteerde voorbijgaand zelfs 4 pCt., doch reageerde ten slotte weder tot 3¹/₂ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

De graanmarkten der afgelopen week kenmerkten zich door eene veranderlijke stemming, vooral ten gevolge van de ontwikkeling der politieke gebeurtenissen in de Levant. Toen in het begin der week de toestand zich nog vrij gunstig liet aanzien, waren zoowel in Noord- als in Zuid-Amerika de markten flauw en daalden de prijzen vrij sterk beneden het niveau der voorafgaande week. Verschierping der Turksche crisis leidde echter Dinsdag reeds weder tot prijsverhoging, vooral in Europa, waar de vraag vermeerdeerde, zoowel voor brood- als voor voedergranen tot de ontspanning, die Zondag en Maandag in het Oosten intrad, zich dadelijk weerspiegelde in den loop der prijzen voor tarwe zoowel te Liverpool als te Chicago. Chicago sloot Maandag voor December-tarwe iets hooger dan eene week tevoren, voor den Mei-termijn iets lager. Voor rogge bewogen de prijzen zich in denzelfden geest om voor den December-termijn op 2 October ¹/₄ cent beneden de notering van 25 September te sluiten. Behalve de Turksche kwestie hebben verschillende andere factoren op den prijsloop in Noord-Amerika hun invloed uitgeoefend. Van deze werkte de steeds verder doordringende overtuiging, dat Europa eene grootere import-behoefte zal hebben dan het vorige jaar, in de richting van prijsstijging, vooral nu de officieele Fransche oogstcijfers er op wijzen dat de particuliere ramingen van den laatsten tijd te optimistisch waren en het tekort aan tarwe wel degelijk belangrijk is. Meer en meer is het echter de vraag, of de vermeerdeerde importbehoefte ook werkelijk zal leiden tot overeenkomstig vermeerdeerde import, en of niet de financieele noodden van Europa het onvermijdelijk zullen maken, dat een gedeelte dier behoefte onbevredigd blijft. Bovendien mag door de groote oogsten in de uitvoerlanden van het Noordelijk halfrond en de goede vooruitzichten in Argentinië en Australië gerekend worden op voldoende aanbod van overzee om in de Europeesche behoefte te voorzien. De overvloed van tarwe in Canada maakt zich reeds bemerkbaar door de zeer groote aanvoeren aan de Canadeesche markten, terwijl ook in de Vereenigde Staten veel tarwe ter markt komt ondanks de schaarschte aan wagons, teweeggebracht door de nog steeds onverminderd voortdurende spoorwegstaking. Voor den nieuwen uitzaaï wordt in de Vereenigde Staten geklaagd over droogte. De heffing van het uitvoerverbod in Britsch-Indië maakt uitvoeren uit dat land waarschijnlijk, ofschoon de tarweprijs daar nu nog te hoog is. De vermeerdering in de Europeesche vraag kwam vooral uit Engeland, waar het verloop der Turksche crisis niet slechts voor de fabrikanen, doch vooral ook voor den handel aanleiding was tot geregelde aankopen, speciaal van Canadeesche tarwe. Duitschland treedt nog steeds niet op als koper van broodgraan. De tarweverschepingen naar Europa waren ditmaal weder van flinken omvang, doch kwamen voor ruim 80 pCt. van Noord-Amerika. Argentinië verscheept de laatste weken weinig en van Australië is vóór den nieuwen oogst weinig meer te verwachten. Maïs was in de Vereenigde Staten vrijwel de geheele week vast, ondanks groote aanvoeren en ondanks de omstandigheid, dat Canada den doorvoer van maïs belemmert, ten einde den uitvoer van Canadeesch graan te vergemakkelijken. In de Vereenigde Staten zelf ondervindt het vervoer naar de kust bezwaren van de spoorwegstaking en de daardoor veroorzaakte wagonschaarschte. Al deze bezwaren leiden tot hooge prijzen in de havens, zoodat het maïs-importerende Europa zich geplaatst ziet voor sterkere prijsverhoging dan de markt te Chicago aangeeft, waar zij van 25 September tot 2 October voor den December-termijn 1 cent per 56 lbs. bedroeg. Tot die vaste stemming draagt de verwachting bij, dat het October-rapport van het Ministerie van Landbouw eene lagere oogstraming zal aangeven dan het voorafgaande, ofschoon de laatste berichten spreken

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Sept.	Mais Sept.	Haver Sept.	Tarwe Oct.	Mais Oct.	Lijnzaad Oct.
30 Spt. '22	110 ⁷ / ₈	62 ¹ / ₂	41 ³ / ₈	11,75	8,15	19,25
23 " '22	106 ³ / ₄	62 ⁷ / ₈	39 ³ / ₄	11,90	8,30	19,25
30 Spt. '21	118 ¹ / ₄	48 ¹ / ₂	33 ¹ / ₄	15,60	7,45	17,30
30 Spt. '20	230 ⁷ / ₈	129 ¹ / ₂	52 ³ / ₄	20,60 ¹⁾	9,50	26,—
30 Spt. '19	224	139	67 ¹ / ₂	15,10	7,85	22,70
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₂	9,40	5,38	13,70

1) per Februari

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	2 Oct. 1922	25 Sept. 1922	3 Oct. 1921
Tarwe*	12,75	12,70	16,—
Rogge (No. 2 Western) ¹⁾	10,25	10,25	15,—
Mais (La Plata)	215,—	212,—	180,—
Gerst (48 lb. malting) .. ²⁾	208,—	202,—	245,—
Haver (38 lb. white cl.) .. ¹⁾	10,80	10,80	12,—
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata zaad) ¹⁾	13,50	13,75	17,—
Lijnzaad (La Plata) ³⁾	390,—	385,—	365,—

1) p. 100 K.G. 2) p. 2000 K.G. 3) per 1960 K.G.

*) Nr. 2 Hard/Red Winter Wheat.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	24/30 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	24/30 Sept. 1922	Sedert 1 Jan. 1922	Overeenk. tijdvak 1921	1922	1921
Tarwe	16.954	879.300	1.157.450	—	30.124	36.420	909.424	1.193.870
Rogge	4.152	211.043	111.306	—	—	325	211.043	111.631
Boekweit	—	9.555	6.801	—	—	576	9.555	7.377
Mais	11.956	746.915	728.410	—	73.790	70.416	820.705	798.826
Gerst	1.272	108.596	192.574	—	3.597	8.037	112.193	200.611
Haver	576	85.374	65.557	—	50	3.345	85.424	68.902
Lijnzaad	7.619	143.769	120.257	—	66.793	95.335	210.562	215.592
Lijnkoek	853	69.576	88.276	—	1.547	22.432	62.123	110.708
Tarwemeel	4.146	43.877	46.549	—	5.338	2.303	49.205	48.852
Andere meelsoorten	—	8.106	34.017	—	2.615	1.512	10.721	35.529

van gunstig weder voor het rijpen en binnenhalen van de maïs. Wegens geringe voorraden en goede vraag, ook in Duitsland en de Noordsche landen, werden in Europa de hogere prijzen telkens betaald, althans wat spoedige posities aangaat. Voor latere afladingen begint de concurrentie van Argentinië zich te doen gevoelen, waar eindelijk het betere weder tot grootere verschepingen heeft geleid, terwijl de voorraden in de havens bovendien nog eene flinke vermeerdering ondergingen. De markten in Argentinië blijven standvastig, doch vertoonen nu en dan neiging tot prijsverlaging. De vaste stemming in Noord-Amerika en Europa hield die echter tegen.

Evenals maïs is te Chicago ook haver vast. Hetzelfde is in de meeste Europeesche landen het geval wegens de onbevredigende kwaliteit der eigen oogsten, die den aanvoer tegenhoudt. Toch was in Engeland de vraag naar haver deze week niet sterk en de prijzen ondergingen weinig verandering. Evenals voor maïs ondervindt ook voor haver de export uit Noord-Amerika de bezwaren van de spoorwegstaking, zoodat de goede oogstresultaten nauwelijks in de prijzen tot uiting komen. Gerst is eveneens vast met goede vraag, zoowel in Engeland als op het vasteland.

Lijnzaad is vast wegens geringe zeilende voorraden, kleine aanvoeren aan de havens in Argentinië en goede vraag in Europa, waar gedurende de afgelopen week omvangrijke inkoopten zijn gedaan door Duitsland, waar het uitvoerrecht op koeken belangrijk is verlaagd.

Nederland. Deze week bestond goede vraag naar tarwe en een flinke omzet werd bereikt, vooral in spoedige posities, gedeeltelijk op Antwerpen. Maïs was zeer vast wegens geringe aanvoeren en de verwachting, dat ook voorloopig niet veel maïs onze havens zal bereiken. Tot steeds stijgende prijzen werd het niet groote aanbod van Noord-Amerikaansche maïs opgenomen. De belangstelling beperkt zich bijna geheel tot spoedige aflading, daar in meer verwijderde posities La Platamaïs tot prijzen wordt aangeboden, die allengs met de Noord-Amerikaansche kunnen concurreren. Haver is vast wegens onbevredigende binnenlandsche aanvoeren, doch de laatste dagen kwamen slechts weinig nieuwe inkoopten tot stand. Voor gerst blijft de vraag bevredigend. Van beide graansoorten zijn Amerikaanse Septembercontracten ongeleverd gebleven, hetgeen tot de vaste stemming voor spoedig leverbare partijen heeft bijgedragen.

Lijnzaad werd in den loop der week vast in overeenstemming met de algemeene vaste stemming voor dit artikel, doch tevens door de omstandigheid, dat eenige oorspronkelijk voor Nederland bestemde stoomende partijen naar Hamburg werden verkocht. Daarna werden ook hier hogere prijzen bewilligd.

SUIKER.

In Duitsland blijft men wenschen naar nog wat zonnig en warm weer, ten einde te geraken tot eenen oogst,

die niet te ver achter blijft bij verleden jaar. Men is thans met het rooien der bieten begonnen, aangezien verschillende fabrieken nu een dezer dagen de campagne zullen openen.

Het rooien zal in Tsjechoslowakije wat later aangevangen wegens den achterstand in de rijpheid der bieten.

Van de suikeropbrengst en consumptie in Europa geeft Czarnikow de volgende voorloopige raming voor 1922/23 in vergelijking met de cijfers van 1921/22.

	1922/1923		1921/1922	
	Opbrengst tons	Consumptie tons	Opbrengst tons	Consumptie tons
Duitsland	1.600.000	1.650.000	1.300.000	1.450.000
Tsjechoslowakije	800.000	400.000	653.000	350.000
Oostenrijk	20.000	40.000	16.000	30.000
Hongarije	50.000	70.000	60.000	60.000
Frankrijk	550.000	800.000	305.000	720.000
België	300.000	140.000	290.000	130.000
Holland	280.000	220.000	380.000	200.000
Denemarken ...	110.000	150.000	146.000	150.000
Zweden	80.000	160.000	235.000	160.000
Polen	250.000	150.000	174.000	125.000
Italië	260.000	275.000	217.000	250.000
Spanje	170.000	200.000	100.000	200.000
Andere landen, uitgez. Rusland	100.000	450.000	75.000	400.000
	4.570.000	4.705.000	3.951.000	4.225.000
Engeland	10.000	1.650.000	4.000	1.511.000
	4.580.000	6.355.000	3.955.000	5.736.000

De raming voor 1922/23 stemt vrijwel overeen met die van F. O. Licht, welke wij verleden week gaven.

Van de zichtbare voorraden geeft F. O. L. het volgende overzicht:

	1922	1921	1920
	tons	tons	tons
Duitsland 1 Aug.	116.250	178.878	133.417
Tsjechoslowakije 1 Sept. ..	15.389	70.073	65.596
Frankrijk 1 Sept.	85.971	30.834	75.738
Holland 1 Sept.	52.667	14.821	19.786
België 1 Sept.	23.268	12.325	19.495
Engeland 1 Sept.	318.368	317.448	403.964
Totaal in Europa ..	611.913	624.379	717.996
V.-St. v. N.-Amer. 7 Sept. .	160.767	120.586	108.179
Cuba, alle havens, 16 Sept. .	346.000	1.205.293	301.127
Totaal ...	1.118.680	1.950.293	1.127.302

In Amerika fluctueerden de prijzen op de termijnmarkt ook deze week vrij sterk. De markt opende op ongeveer de slotnoteringen der afgelopen week, doch waren die voor deze week belangrijk hooger, nl. d.c. 4,96 voor Spot Centrifugals; d.c. 3,20 voor October; d.c. 3,29 voor December; d.c. 3,16 voor Maart en d.c. 3,27 voor Mei. Er werden ongeveer 10.000 tons Cubasuiker verhandeld.

De laatste Cuba-statistiek luidt:

	1922	1921*	1920
	tons	tons	tons
Weekontvangst. tot 23 Sept.	37.000	7.000	11.234
Tot. ontv. 1 Jan.-23 Sept.	3.758.000	3.207.000	3.507.241
Werkende fabrieken	2	2	3
Weekexport tot 23 Sept.	46.000	17.000	8.860
Tot. exp. 1 Jan.-23 Sept.	3.378.000	2.012.000	3.489.718
Tot. voorraad 23 Sept.	356.000	1.195.000	303.501

Van Java kwam geen belangrijk nieuws. De suikermarkt is stil.

Onze markt toonde ook deze week vrijwel hetzelfde beeld als die te New York. De omzet was hier echter uiterst gering en beliep ongeveer 400 tons. In Javasuiker ging nagenoeg niets om.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Sept.	Londen			New York 96 p Ct. Centrifugals
		Tates Cubes No. 1	White Java f.o.b. per	Amer. Granulated c.f.	
			September/October	September	
		Sh.	Sh.	Sh.	\$ cts.
26 Sept. '22	f 22 ¹ / ₈	54/9	18/3	21/-	4,77
19 " '22	„ 22 ⁹ / ₈	56/9	18/9	22/3	4,61
26 Sept. '21	„ 26 ⁷ / ₈	57/6	19/9	25/-	4,23
26 Sept. '20	„ —	116/-	67/-	—	9,75
4 Juli '14	„ 11 ¹⁸ / ₃₂	18/-	—	—	3,26

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	30 Sept. '22	23 Sept. '22	16 Sept. '22	30 Sept. '21	30 Sept. '20
New York voor Middling	20,35 c	21,40 c	21,50 c	21,30 c	25,50 c
New Orleans voor Middling	20,25 c	20,50 c	21,- c	20,50 c	23,- c
Liverpool voor Fy Middling	12,40 d	—, — d	13,42 d	15,22 d	20,90 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaanse havens.
(In duizendtallen balen)

	1 Aug. '22 tot 30 Sept. '22	Overeenkomstige perioden	
		1920—21	1919—20
Ontvangsten Gulf-Havens..	937	1075	—
„ Atlant.Havens			—
Uitvoer naar Gr. Brittannië	575	880	—
„ „ 't Vasteland.			—
„ „ Japan etc...			—
Voorraden in duizendtallen	30 Sept. '22	30 Sept. '21	1 Oct. '20

Amerik. havens.....	670	1412	821
Binnenland.....	734	1148	866
New York.....	—	148	26
New Orleans.....	—	426	207
Liverpool.....	601	902	860

JAVA THEE.

(Opgave Pakhuismeesteren van de Thee.)
(Herleid tot 1/1 Kisten.)

Voorraad 30 Augustus 1922.....	64.990
Sedert aangevoerd.....	18.859
	83.849
Sedert afgeleverd.....	22.183
Voorraad heden.....	61.666
Waarvan in de eerste hand.....	21.742

Amsterdam, 30 September 1922.

KOFFIE.

(Mededeeling van de Makelaars G. Duuring & Zoon, Kolff & Witkamp, Leonard, Jacobson & Zonen en G. Bijdendijk).

Noteeringen en voorraden.

Data	Rio		Santos		Wisselkoers
	Voorraad	Prijs No. 7	Voorraad	Prijs No. 4	
30 Sept. 1922	1.774.000	16.675	2.511.000	22.800	6 ¹ / ₂
23 " 1922	1.789.000	16.675	2.478.000	22.000	6 ⁷ / ₃₂
16 " 1922	1.841.000	16.200	2.553.000	22.300	6 ⁷ / ₈
30 Sept. 1921	1.611.000	12.325	2.944.000	15.300	8 ¹⁵ / ₃₂

Ontvangsten.

Data	Rio		Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
30 Sept. 1922....	72.000	904.000	171.000	1.790.000
30 Sept. 1921....	85.000	1.244.000	185.000	2.284.000

RUBBER.

De stemming bleef vast in de afgelopen week en noteeringen waren weder iets hoger. Consumenten zijn tot de hogere prijzen geen koopers en dientengevolge bleven de omzetten gering.

De slotnoteeringen op de termijmarkt zijn:

einde voorafgaande week:

Prima Crêpe October.....	42 ct.	42 ct.
" " Nov./Dec.....	42 ¹ / ₂ "	42 ¹ / ₂ "
" " Jan./Maart.....	43 ¹ / ₂ "	43 "
Smoked Sheets October.....	42 "	42 "
" " Nov./Dec.....	43 "	42 ¹ / ₂ "
" " Jan./Maart.....	43 ¹ / ₂ "	43 "

2 October 1922

COPRA.

De markt was deze week, niettegenstaande de geregelde goede consumptievraag, toch flauw gestemd. De dalende Pondenkoers werkte hiertoe ook vrij sterk mede.

De noteeringen zijn:

Java f.m.s. October/December aflading..... f 26,12¹/₂

" " Stoomend..... " 25,75

2. October 1922.

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Loed	Zink
2 Oct. 1922	nom.	63.15/-	164.7/6	24.12/6	32.5/-
25 Sept. 1922	nom.	63.5/-	161.10/-	23.17/6	32.7/6
18 " 1922	nom.	63.-/-	159.2/6	24.2/6	31.12/6
11 " 1922..	nom.	63.2/6	159.7/6	24.5/-	31.10/-
3 Oct. 1921..	nom.	68.10/-	157.7/6	23.5/-	26.7/6
20 Juli 1914.	51'4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

VERKEERSWEZEN.

SCHEEPVAART. GRAAN.

Data	Petrograd Londen/R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engelana
25-30 Sept. 1922	—	—	12 c. ¹	3/-	22/-	22/-
18-23 " 1922	—	—	11 c. ¹	2/10 ¹ / ₂	21/3	21/3
26 S.-1 Oct. 1921	—	—	4/3	4/3	23/-	23/-
27 S.-2 Oct. 1920	—	—	11/6	11/6	95/-	95/-
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ¹ / ₄	1/11 ¹ / ₄	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genua	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothenburg
25-30 Sept. '22	7/-	11/8	13/9	16/-	5/4 ¹ / ₂	7/6
18-23 " '22	6/4 ¹ / ₂	12/-	14/-	16/6	5/6 ¹ / ₂	8/-
26 S.-1 Oct. '21	8/3	13/3	13/-	14/-	6/6	9/-
27 S.-2 Oct. '20	18-	30/-	—	37/6	—	—
Juli 1914	fr. 7,-	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d.w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpeter)
25-30 September 1922..	19/6	26/-	30/-	31/-
18-23 " 1922..	19/6	26/-	30/-	30/10 ¹ / ₂
26 Sept.-1 Oct. 1921..	30/-	—	—	32/6
27 Sept.-2 Oct. 1920..	85/-	115/-	—	105/-
Juli 1914..	14/6	16/3	25/-	22/3

1) Amer. cents p. 100 lbs.

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 KG.